

IMMUNOLÓGIAI ÉS
BIOTECHNOLÓGIAI
INTÉZET

5. gyakorlat: Immunszerológia precipitáció, agglutináció ELISA, immunoblot technikák

Az immunológia alapjai

PTE-KK, Immunológiai és Biotechnológiai Intézet
Pécs, 2021.

A szerológia fogalma

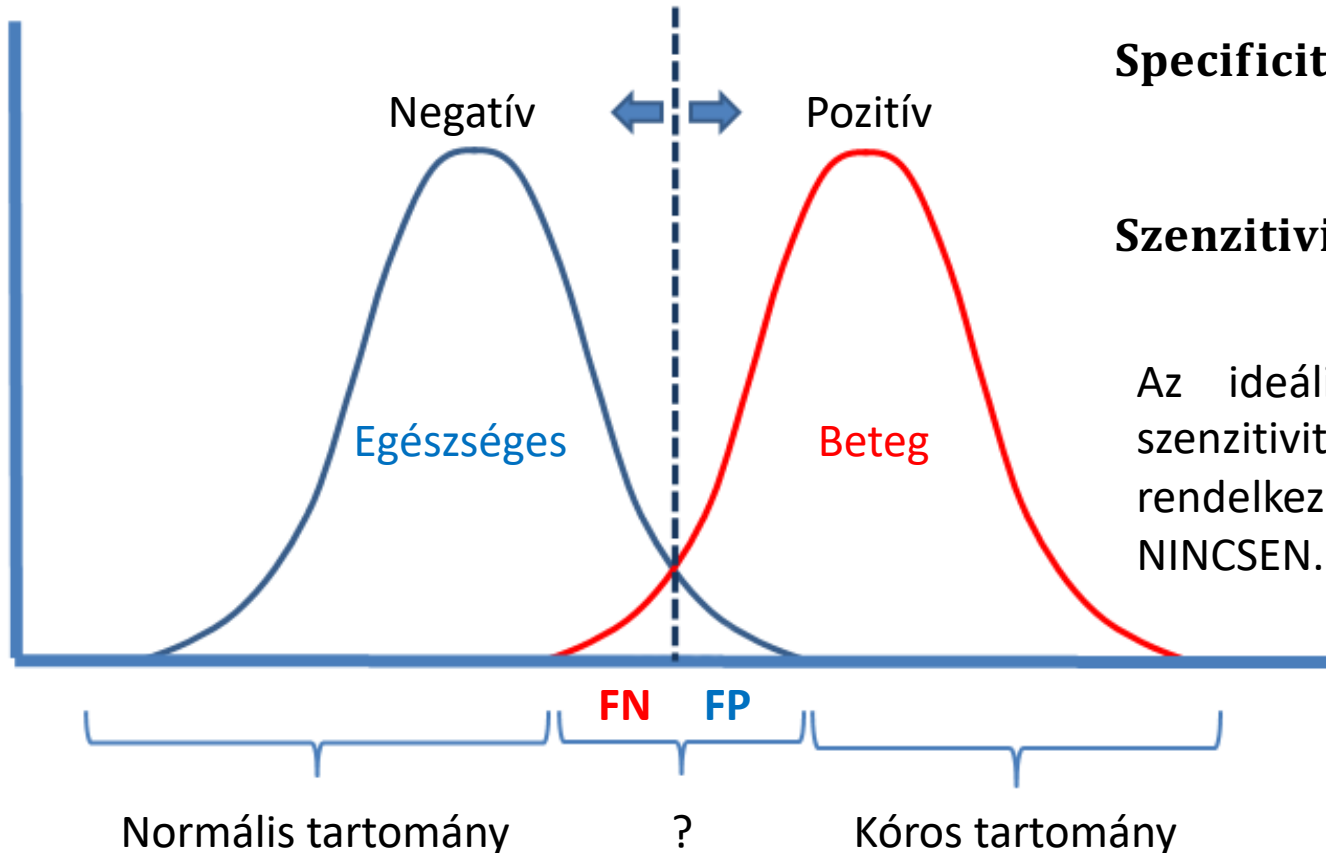
- A **vérszérum** és más testnedvek laboratóriumi vizsgálata, a gyakorlatban elsősorban az azokban található **antitestek** kimutatását értik alatta.
- Emlékeztek?
  - **Vérplazma**: alvadásgátolt vér felülúszója
  - **Vérszérum**: alvadt vér felülúszója
- Ezek is **antigén-antitest reakción** alapulnak (mindkettő kimutatható).
- Milyen módszerek tartoznak ide?
  - **Precipitáción** alapulók
  - **Agglutináción** alapulók
  - **Immunoassay vizsgálatok** (ELISA, ELISPOT, radioimmunoassay, stb., lásd jövő héten)
  - **Immunoblot technikák** (Western blot, Dot blot, lásd jövő héten)
  - **Indirekt immunfluoreszcens mikroszkópia**
- Főbb klinikai felhasználás:
  - **Fertőző betegségek** diagnosztikája (pl. a kórokozók ellen termelt antitestek kimutatása)
  - **Autoimmun betegségek** diagnosztikája (kóros autoantitestek kimutatása)
  - **Immunhiányos állapotok** diagnosztikája (antitestek szintjeinek mérése)
  - **Vércsoport meghatározás**

Specificitás, szenzitivitás

FN = Fals negatív

FP = Fals pozitív

Határérték

Fogalmak:[1.]

$$\text{Specificitás} = \frac{\text{Valódi negatív}}{\text{Összes negatív}}$$

$$\text{Szenzitivitás} = \frac{\text{Valódi pozitív}}{\text{Összes pozitív}}$$

Az ideális vizsgálat 100%-os szenzitivitással és specificitással rendelkezik, de ilyen vizsgálat NINCSEN.

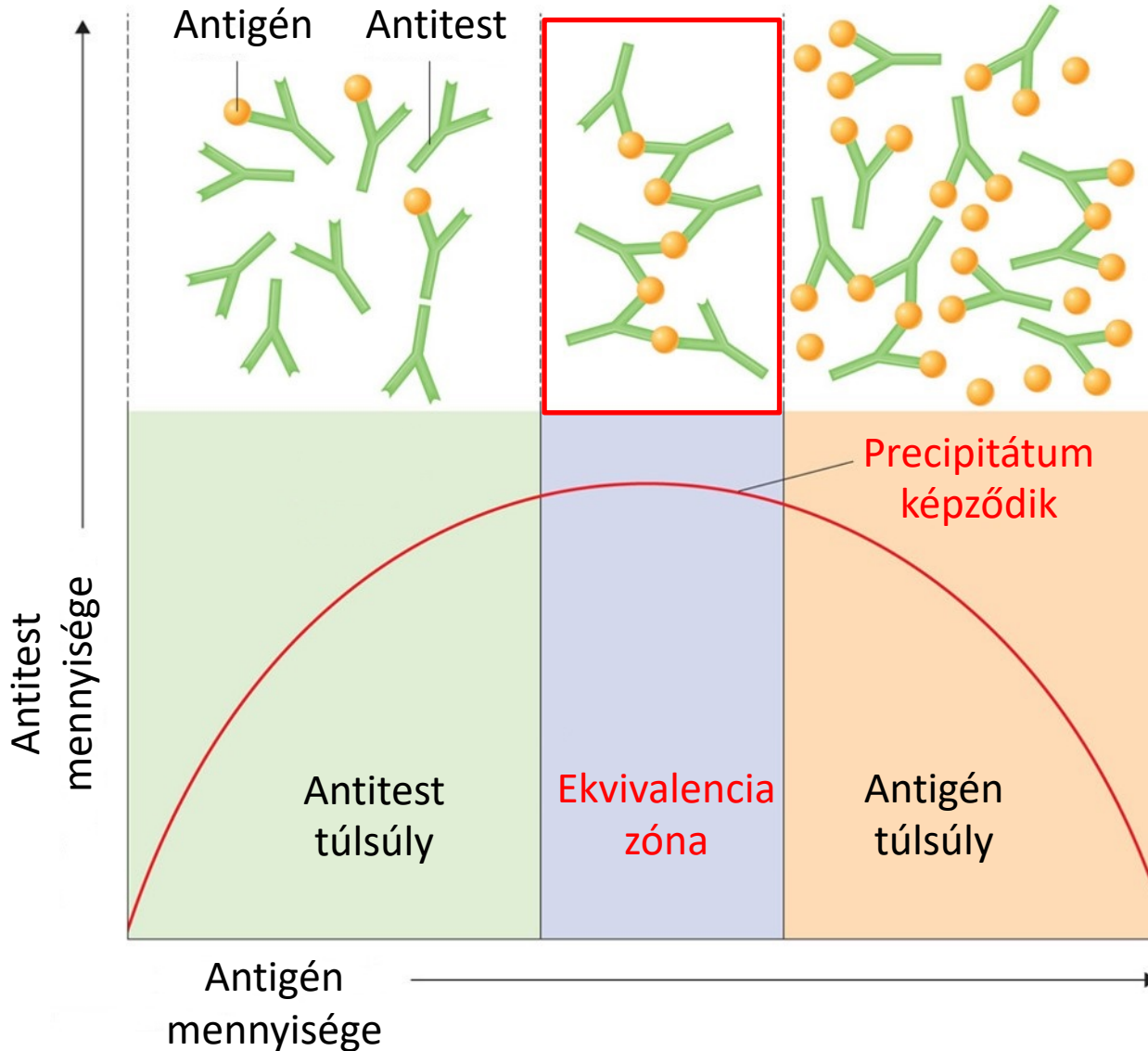
Fals pozitív
eredmény

Fals negatív
eredmény

Precipitáció

Ha az oldatban lévő antigén mellett megfelelő arányban van jelen az azt felismerő antitest is, akkor nagyobb fehérje komplexeket hoznak létre.

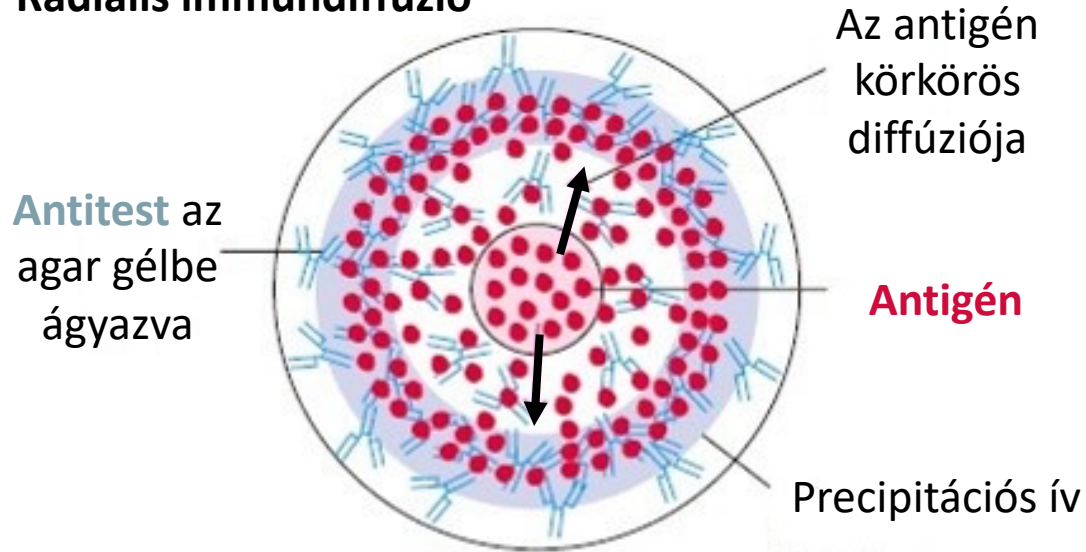
A nagyobb komplexeknek csökken az oldékonysága és kicsapódnak (precipitáció).

Ezen alapul:

- **Immundiffúzió**
- **Immunelektroforézis**

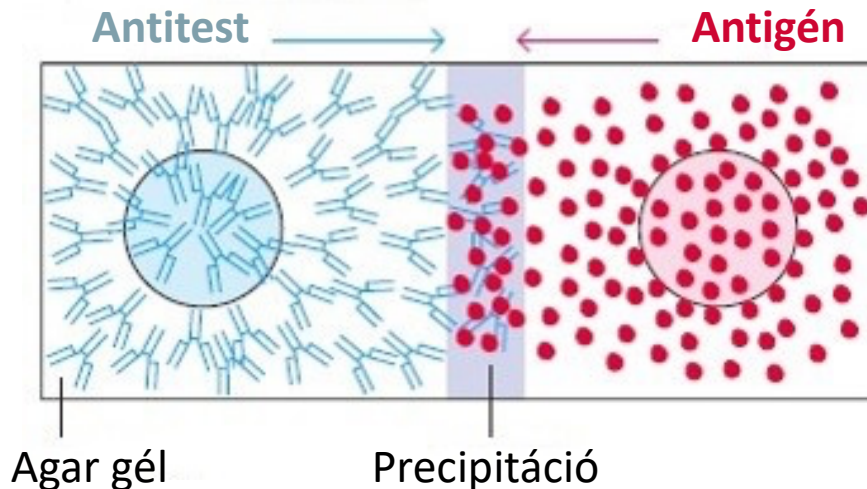
Immundiffúzió I.

Radiális immundiffúzió

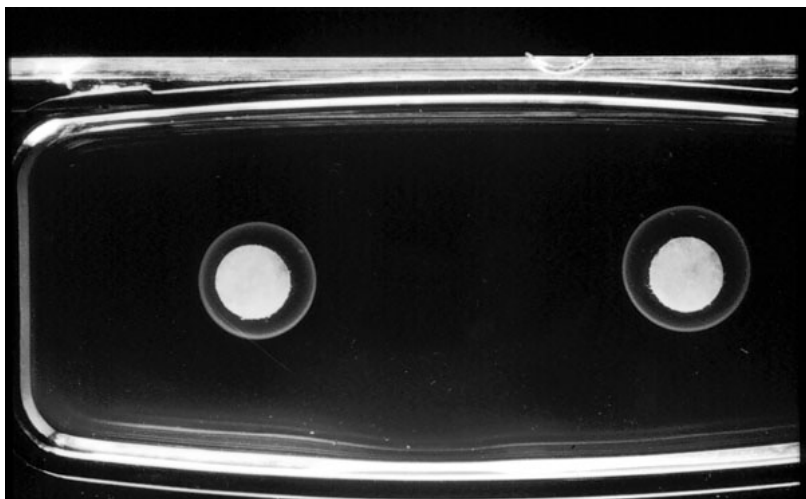
Egyszerűen kivitelezhető, de ma már **elavult** technikák.

Kettős immundiffúzió

Immundiffúzió II.

Mancini-féle^[2.] radiális immundiffúzió:

Az agar gél **egyenletes koncentrációban** tartalmaz antigént. Hozzáadják a vizsgált szérumot, az abban található antitest kör irányba elkezd diffundálni. Amint az antigén-antitest arány eléri az ideális tartományt, kicsapódnak.

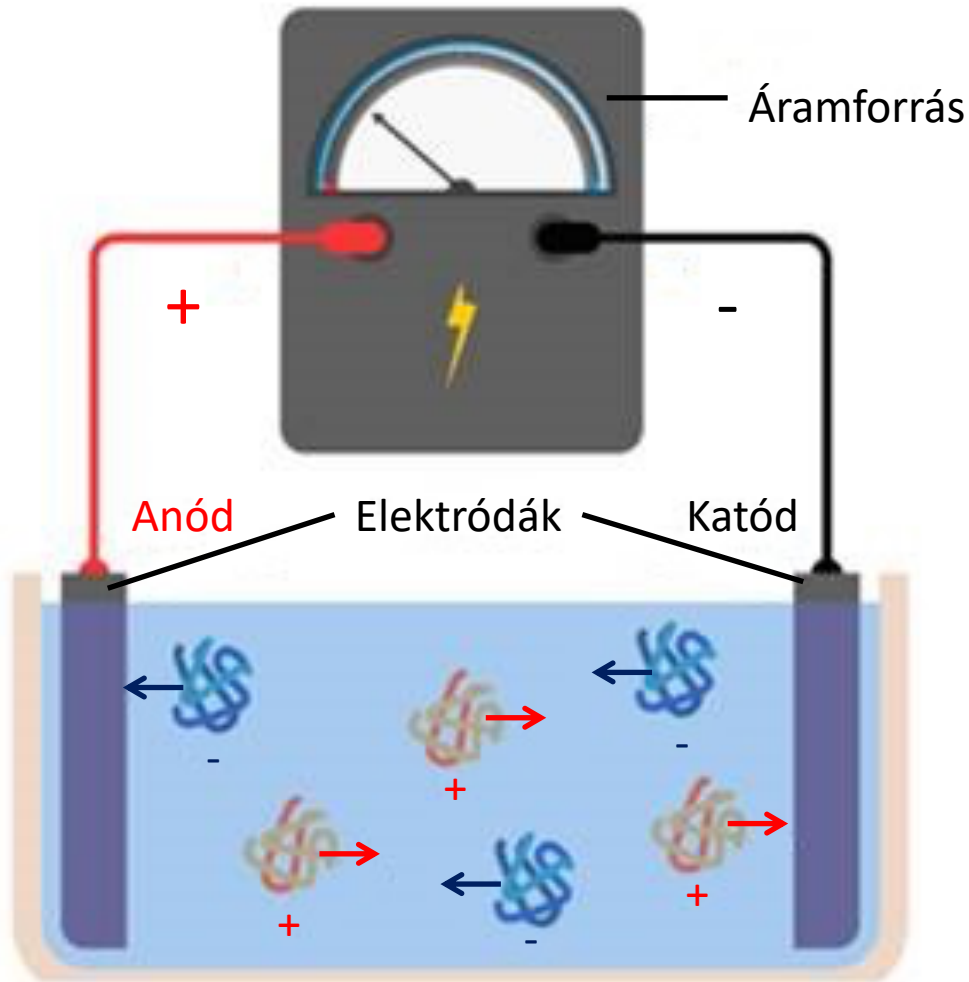
Szemikvantitatív módszer.

Ouchterlony-féle^[3.] kettős immundiffúzió:

A gél középső rése az antigént, a körülötte található rések pedig a különböző szérumokat tartalmazzák. Ahogy az antigén és a szérumokban található antitest **egymás felé diffundál**, precipitációs íveket hoznak létre. **Szemikvantitatív** módszer.

Fehérje elektroforézis

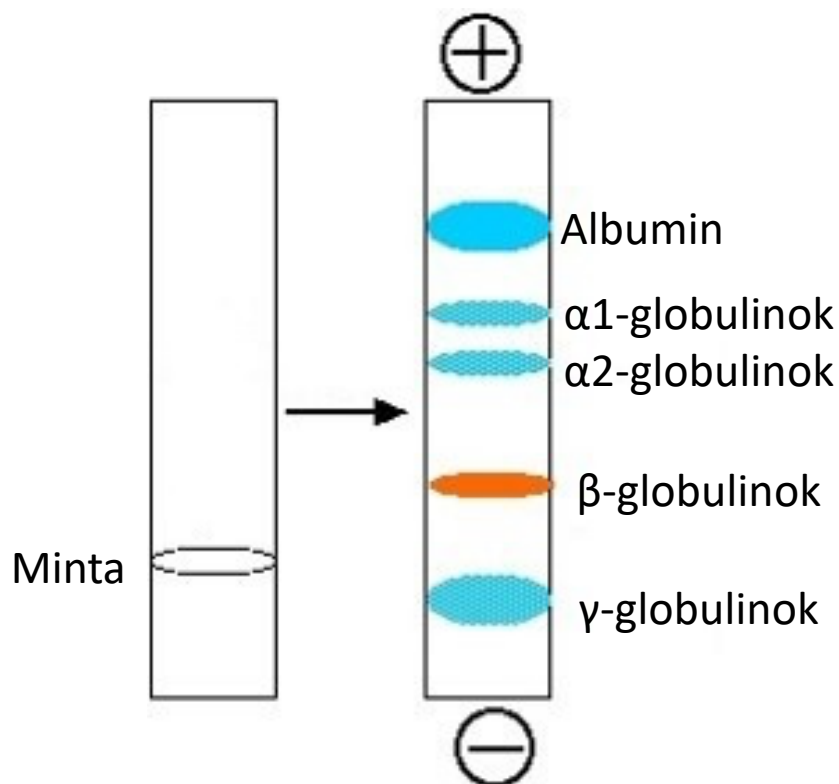

- Az elektromos töltéssel bíró molekulák, köztük a fehérjék is, elektromos erőter hatására a töltésükkel ellentétes pólus irányába vándorolnak.
- A vándorlási sebességük függ:
  - A közeg ellenállásától (standardizálható)
  - Az alkalmazott feszültségtől (standardizálható)
  - A **fehérjék méretétől** és **töltésétől** (utóbbi **pH-függő**)
- Az eltérő sebességgel futó fehérjék így fizikailag **elválaszthatók**.
- A közeg lehet:
  - Szilárd (pl. papír, nitrocellulóz)
  - Fél-folyékony (pl. agaróz vagy poliakrilamid gél)
  - Folyékony

Szérum protein elektroforézis

- A vészérumot enyhén alkalikus közegben futtatják, ilyen körülmények között a szérum fehérjék többsége a pozitív elektróda felé mozdul el, láthatóvá pedig nem-specifikus fehérje festékekkel tehető.^[4.]

Arne Tiselius

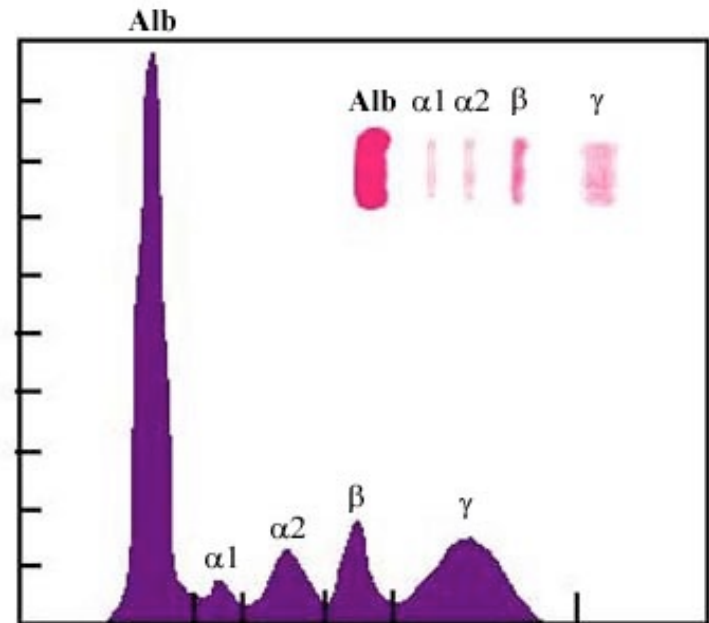
1948-as Kémiai Nobel-díj:

„Az elektroforézis és az adszorpciós analízis terén végzett kutatásaiért, különös tekintettel a szérum fehérjék komplex természetét feltáró eredményeiért.”^[5.]

Szérum elektroforézis analízise

Néhány példa az egyes frakciókban futó fehérjékre:[6.]

- Legnagyobb frakció az **albumin**. ↓
- α 1-globulinok:
  - **α 1-antitripszin** ↑
  - **Szérum amiloid A** ↑
  - **Retinol-kötő fehérje** ↓
  - **Transzkortin** ↓
- α 2-globulinok:
  - **Cöruoplazmin** ↑
  - **Angiotenzinogén**
  - **Haptoglobin** ↑
- β -globulinok:
  - **β 2-mikroglobulin** ↑
  - **Transzferrin** ↓
  - **Plazminogén**
- γ -globulinok:
  - **Immunglobulinok**

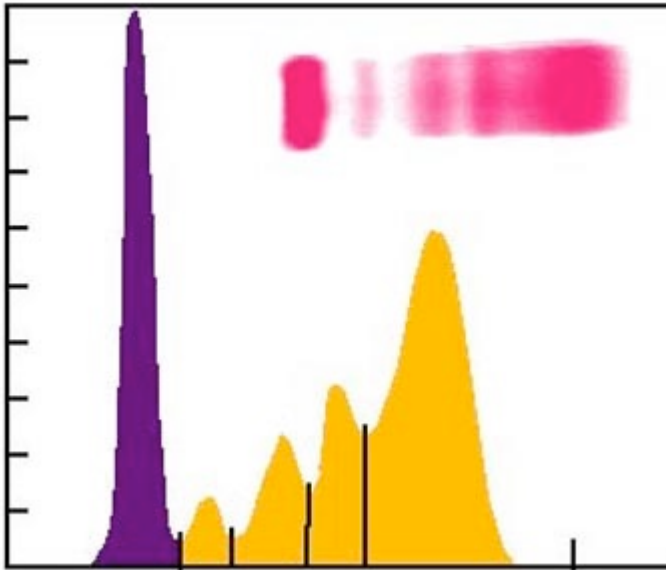
Szérum elektroforézis normális mintázata és az abból készült denzitometriás diagram.

Gyulladásos citokinek hatására (pl. $\text{TNF}\alpha$, IL-1, IL-6) az **akut fázis reakció** során a termelésük:

- **Növekszik** (pozitív akut fázis fehérjék, legfőbb képviselőjük a **CRP**, ami a β - és a γ -frakció között fut^[7.])
- **Csökken**

Példák kóros szérumszéklet elektrofórezisére I.

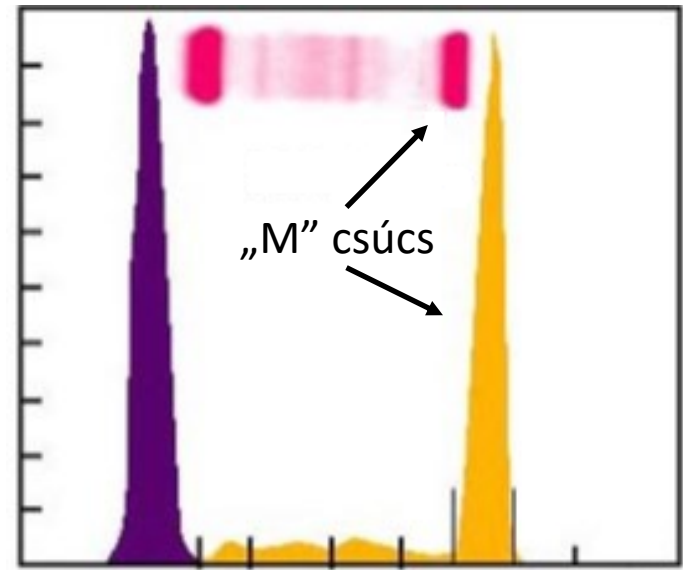
Poliklonális gammopathia

Több B-sejt klón által termelt immunoglobulin többlet, valamilyen **gyulladásos folyamat** áll mögötte:^[7.]

- Fertőzés
- Autoimmun betegség
- Daganat
- Májbetegség (pl. hepatitis, cirrhosis)

Monoklonális gammopathia

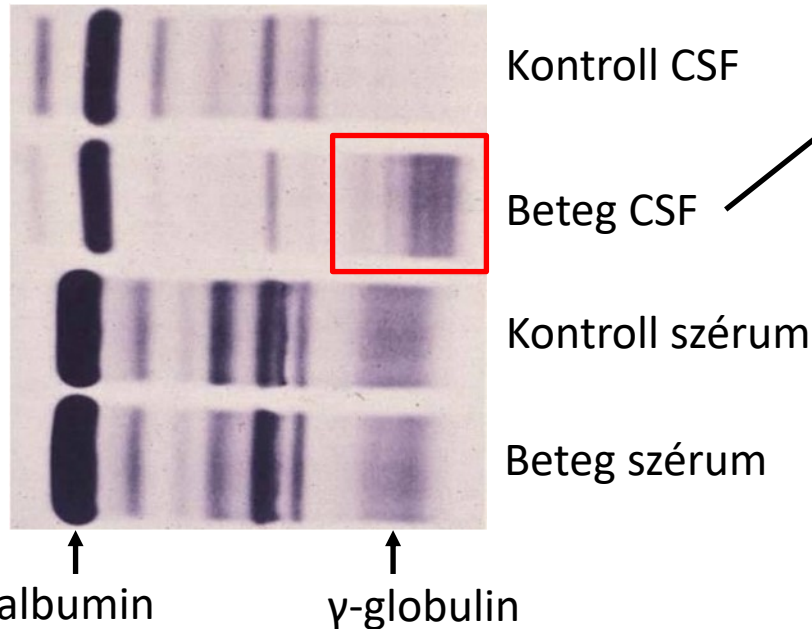
Egyetlen B-sejt klón által termelt immunoglobulin többlet, **plazmasejtes daganat** áll mögötte:^[7.]

- Myeloma multiplex
- Waldenström macroglobulinaemia
- MGUS (Monoclonal gammopathy of undetermined significance)

Egyéb testfolyadékok elektroforézise

Liquor cerebrospinalis (CSF)

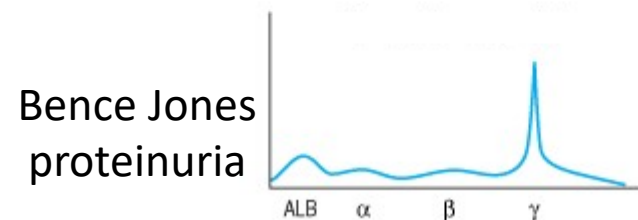
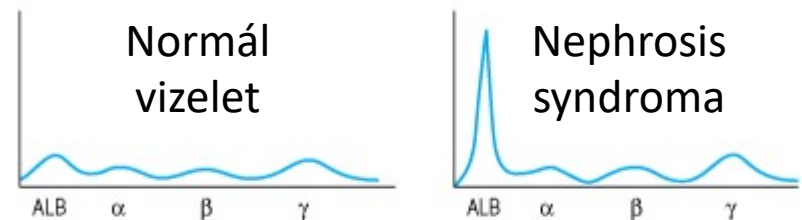

A beteg esetében több, különböző csík látszik a gamma-globulin frakcióban, ami azonban eltér a szérumban található mintázattól.

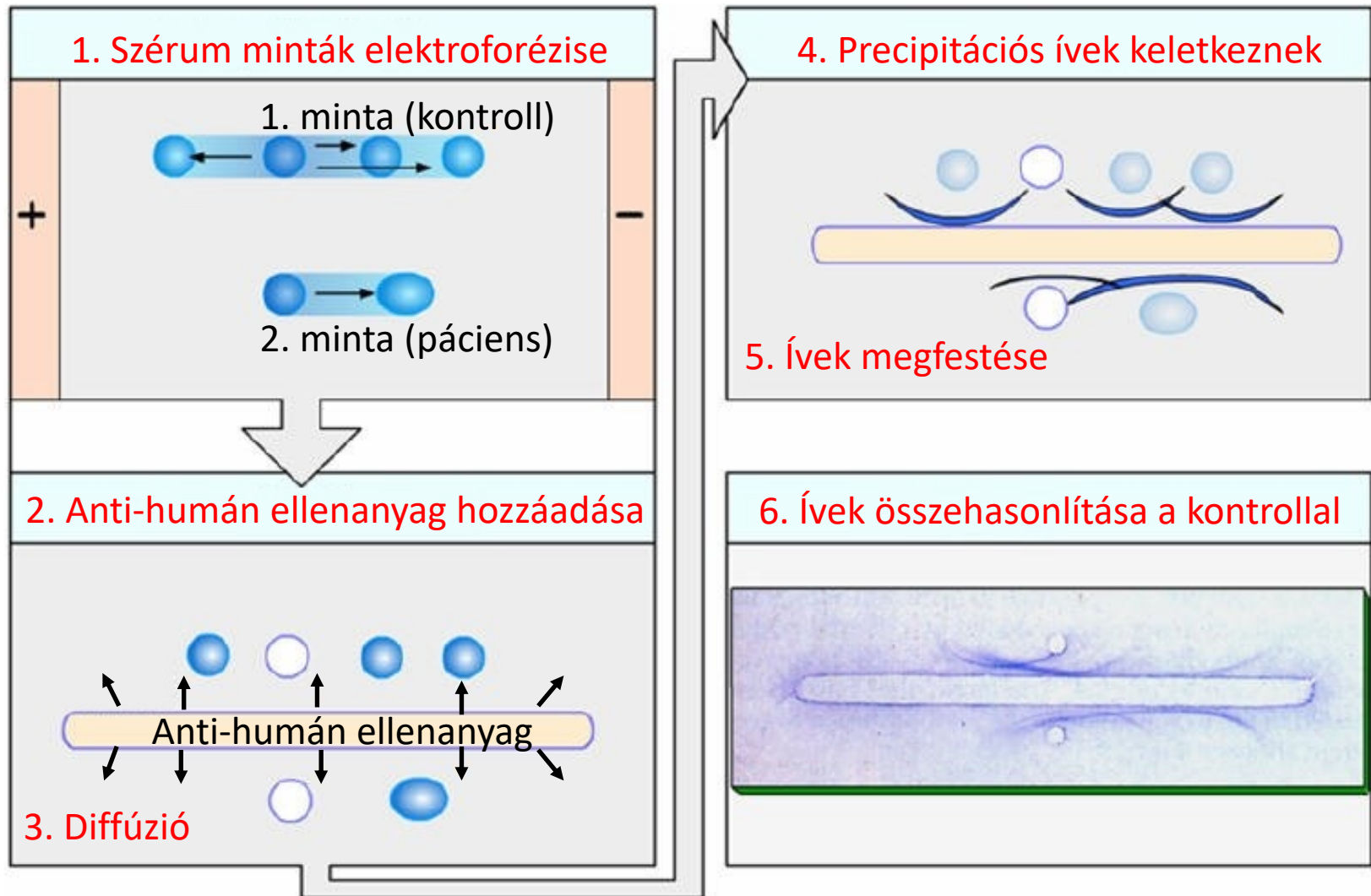
↓
Kóros immunglobulin termelődik helyileg a központi idegrendszerben. (oligoklonális gammopathia, pl. sclerosis multiplex esetén^[9.])

Vizelet elektroforézis:

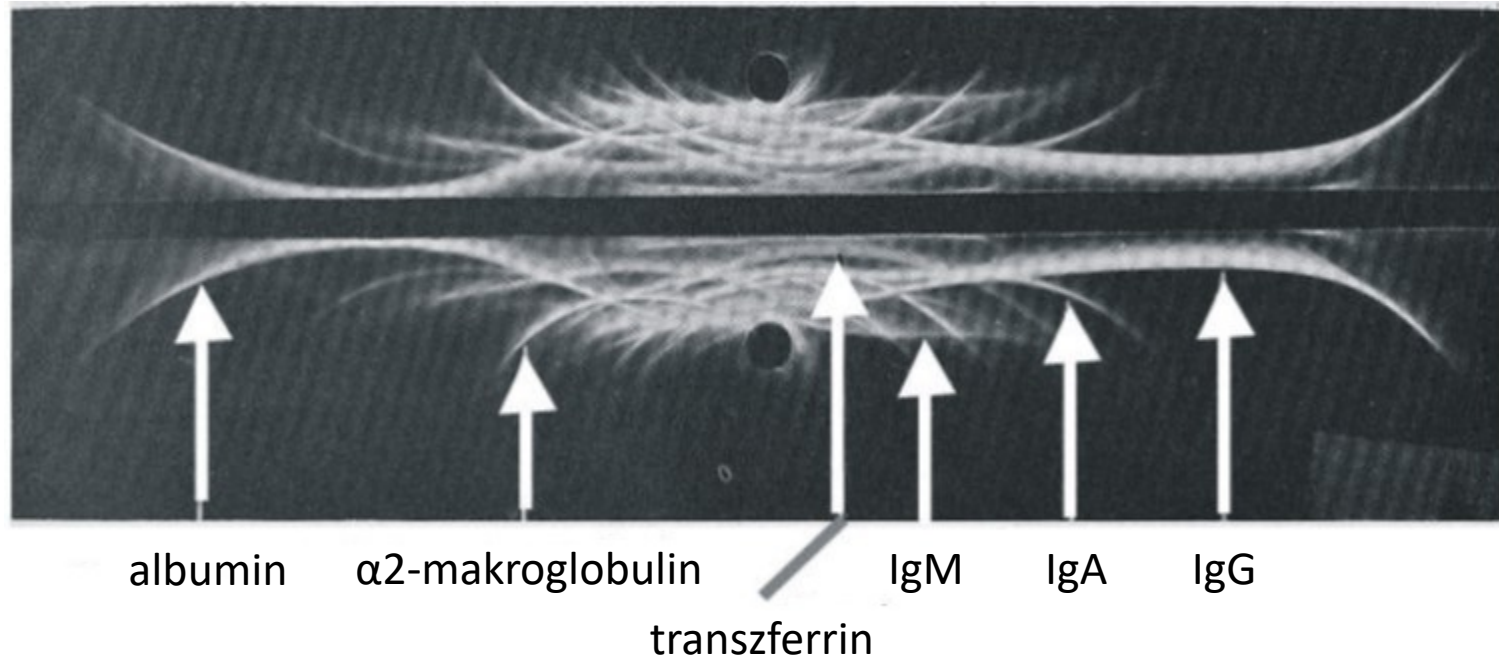
Myeloma multiplex gyanúja esetén, szérum elektroforézissel egy időben végzik, a vesében kórosan filtrálódó immunglobulin könnyű láncot (Bence Jones fehérje^[10.]) keresik.

Immunelektroforézis I.

Immunelektroforézis II.

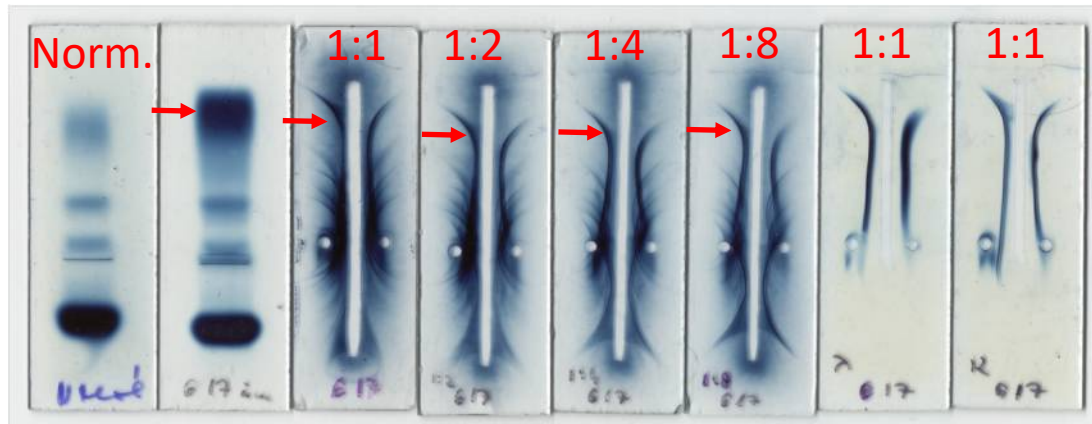
A látható íveket mindig normál kontrollal hasonlítják össze.^[11.]

Poliklonális ellenanyagok használata esetén a formálódó ívek száma attól függ, milyen anti-humán szérumot használnak (ló, nyúl, kecske, stb.).

Monoklonális ellenanyagok segítségével egy-egy szérumfehérje specifikusan azonosítható a mintában.

Szemikvantitatív vizsgálat, a klinikai gyakorlatban ma már nem használják.

1. Poliklonális hipergammaglobulinémia (Rheumatoid arthritis)

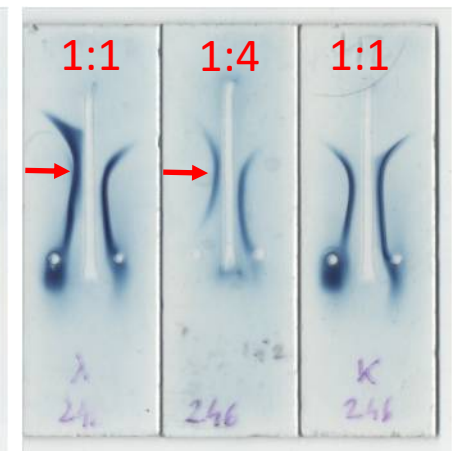
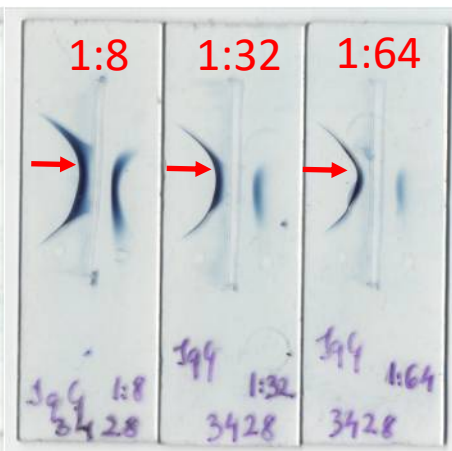
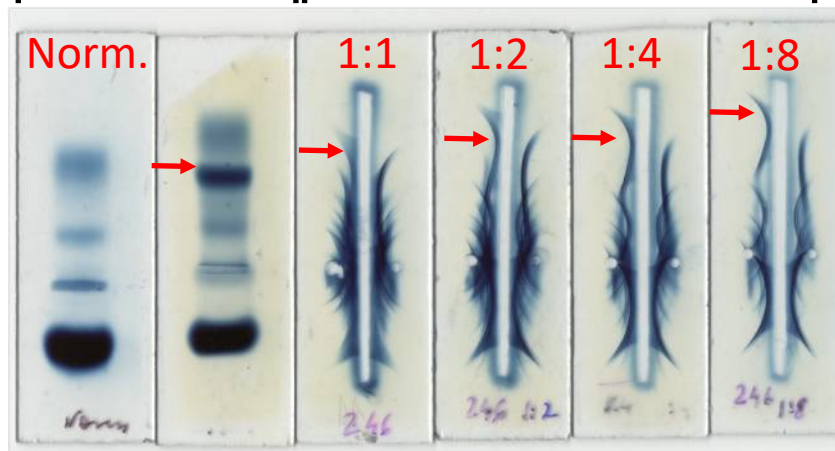
Sérum ELFO

Poliklonális iELFO

Anti-IgG

Anti-λ

Anti-κ

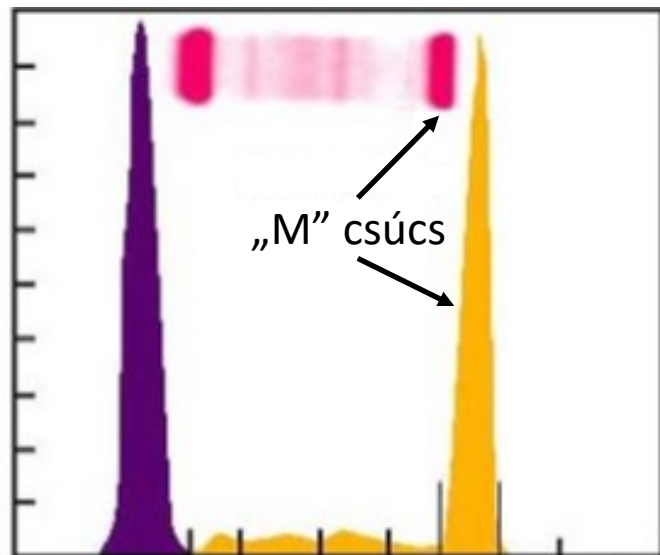
(Magyarázat:

Az 1. betegnél autoimmun folyamat eredményeként több B-sejt klón aktiválódott és termelt ellenanyagot, míg a 2. betegnél egyetlen daganatos klón szaporodott fel, az utódsejtek mindegyike ugyanolyan izotípusú immunglobulint termel.)

2. Monoklonális gammopathia (IgG λ immunglobulint termelő myeloma multiplex)

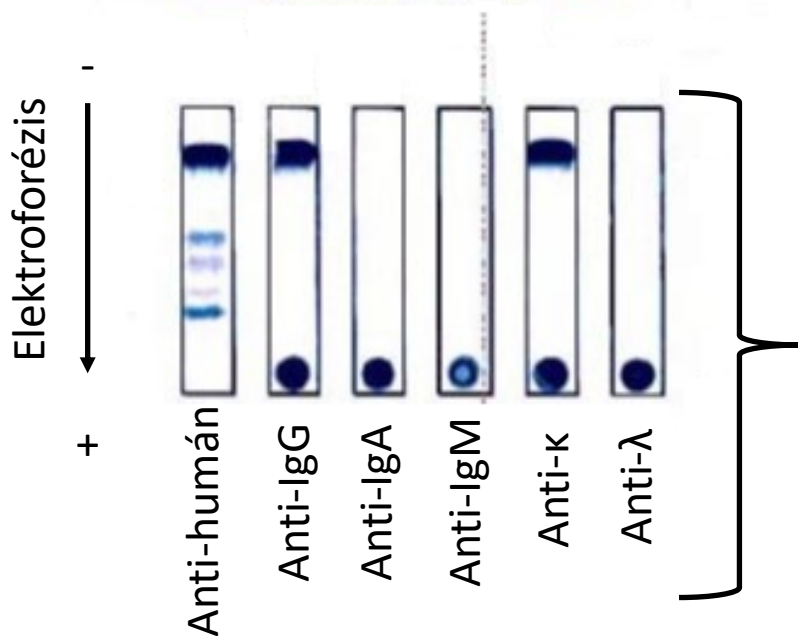
Immunfixáció

1. Több párhuzamos szérumszérum elektroforézist végeznek ugyanabból a betegmintából.^[12.]
2. Ezt követően az egyes megfuttatott géleken antitestekkel mutatnak ki meghatározott fehérjéket. (A hozzáadott antitest az antigénnel precipitátumot képez, mely valamilyen festék hozzáadásával látható. Az antigének az esetek többségében maguk a humán immunglobulinok.)

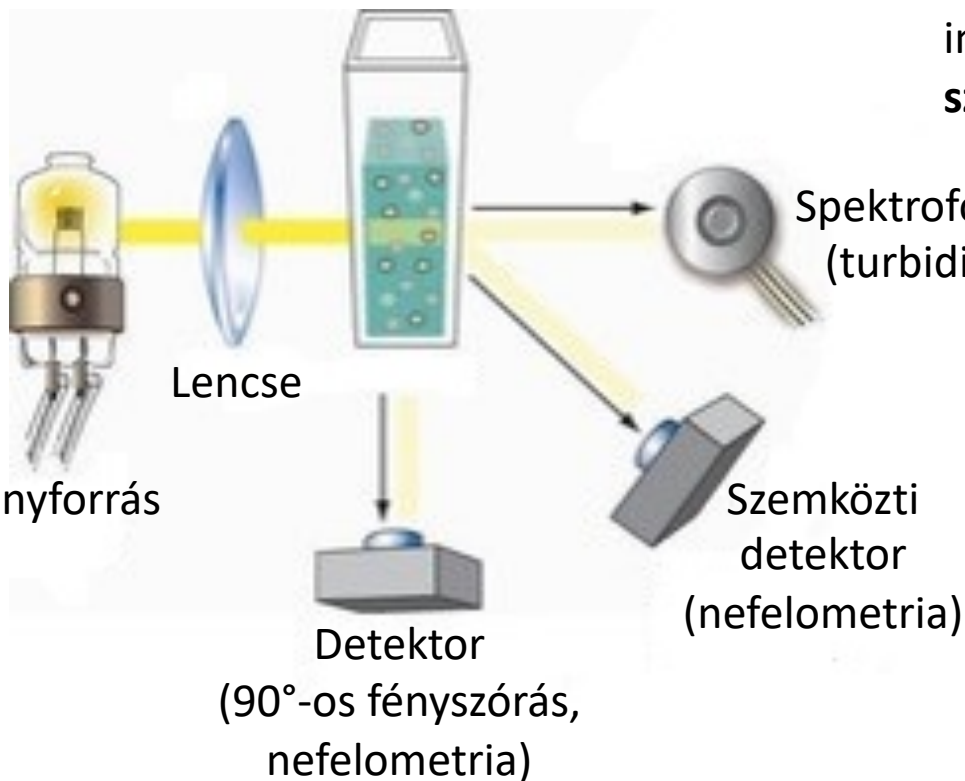
Felhasználás:

- Általában **plazmasejtes daganatok** diagnosztikája a rájuk jellemző kóros monoklonális antitestek („**paraprotein**”) kimutatásán keresztül a szérumban.^[13.]

IgG κ izotípusú monoklonális ellenanyagot termelő myeloma multiplex

Nefelometria, turbidimetria

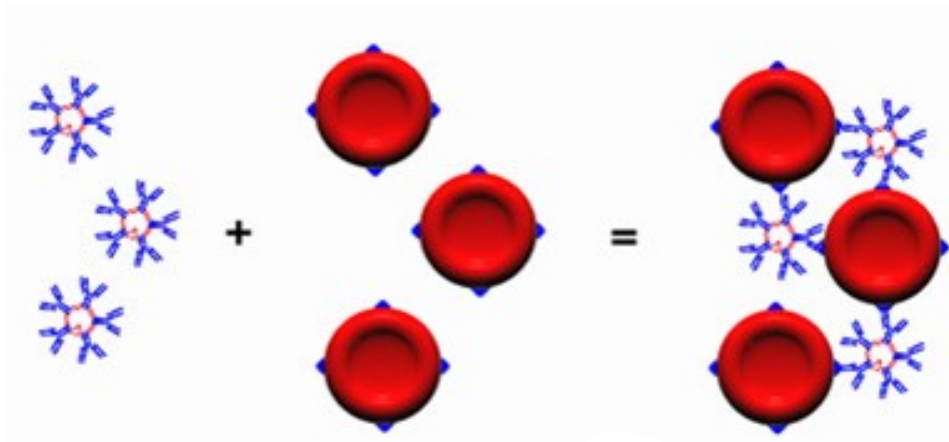
Az **oldatban** található **makromolekulák** (pl. immunkomplexek) a méretükkel arányosan **szórják a fényt**.

Nefelométer segítségével a **fényszórás alapján** azonosítható a vizsgált komplex, turbidimetria esetén pedig a küvettán átjutott **fény intenzitásának csökkenését** mérik.^[14.]

Felhasználásuk: Immunkomplexek mérése, pl. össz IgA, IgM, IgG szintek meghatározása, könnyű lánc szint mérése (pl. myeloma multiplexben), complement szintek mérése

Agglutináció

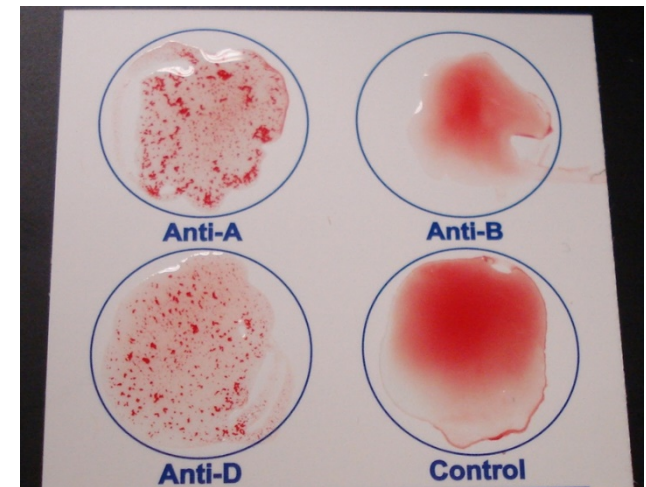
- Ha az antitestek **nagyobb partikulumokat** (pl. sejteket, latex gyöngyöket) kötnek keresztbe, azok **összecsapzódnak**. = **agglutináció** (ha vörösvérsejtek csapzódnak össze, akkor **hemagglutináció**)
- Az agglutináció az **antitestek egyik élettani funkciója** is, a kórokozók agglutinációja hátráltatja a fertőzések terjedését.^[15.]
- Lehet **direkt** vagy **indirekt**, illetve **aktív** vagy **passzív**.
- Számos laboratóriumi teszt agglutináción alapul, melyek szabad szemmel is láthatók.

Anti-„A” IgM

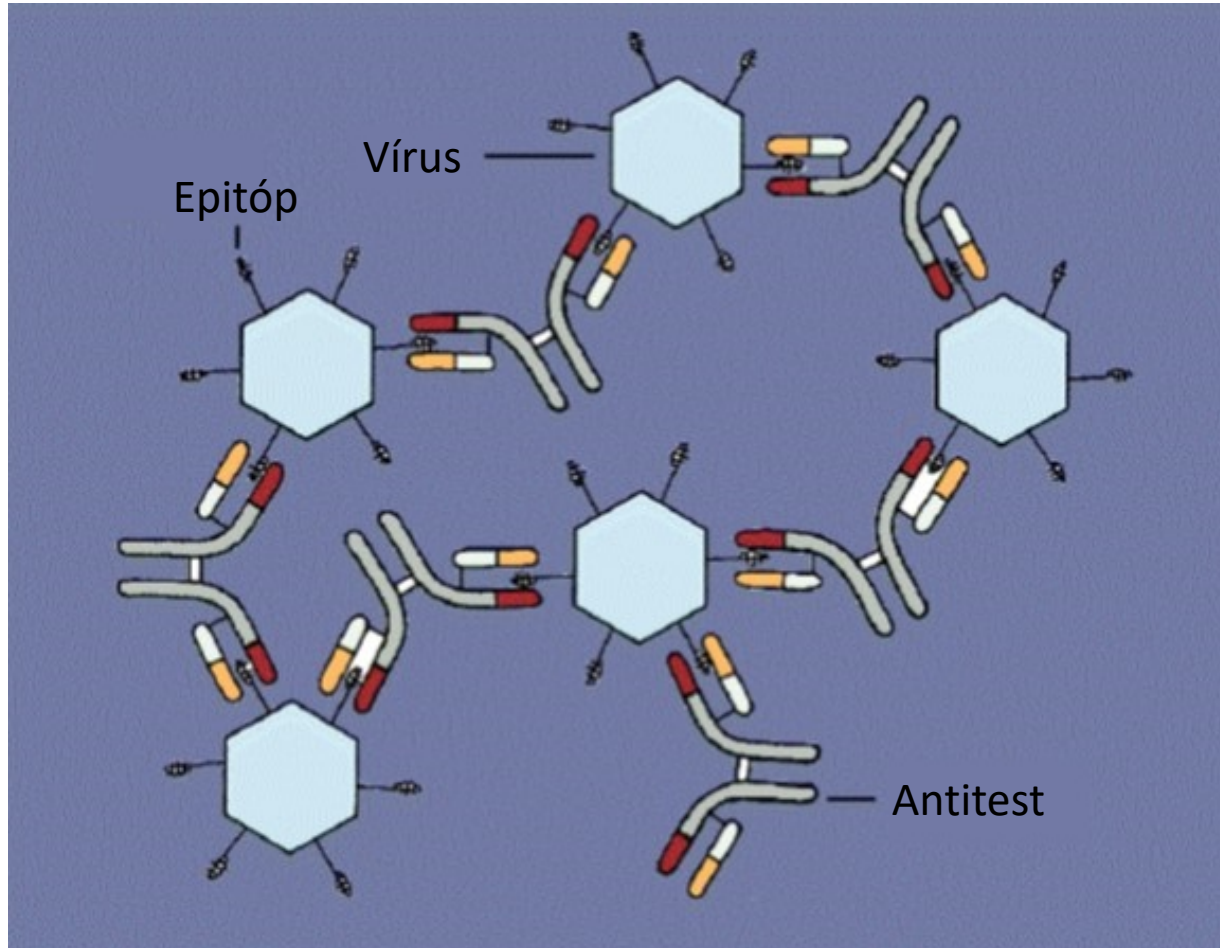
Vörösvérsejt
„A” antigénnel

Hemagglutináció

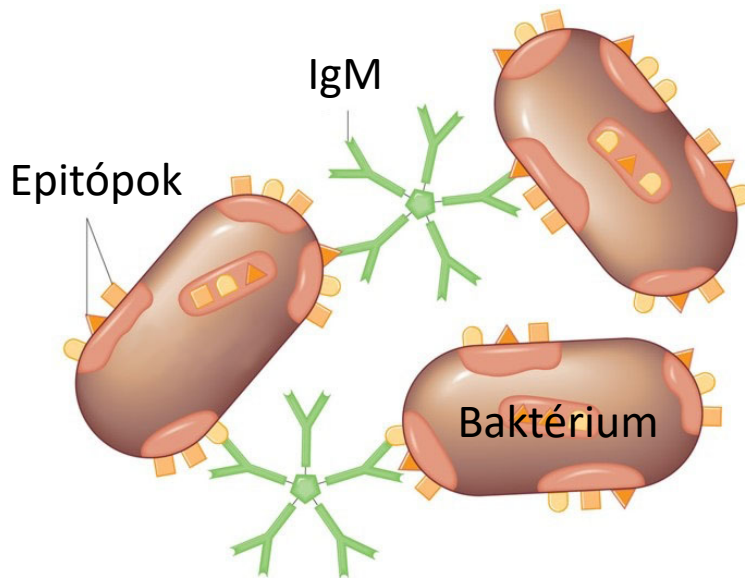
Vércsoport meghatározás:
A, Rh(D) pozitív

Az agglutináció élettani szerepe

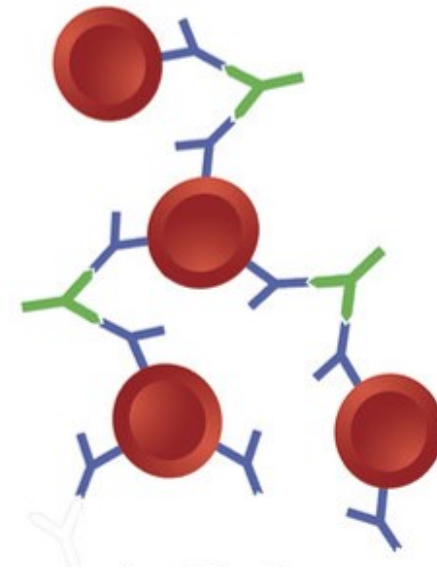
Direkt vagy indirekt

Direkt agglutináció:

- Ugyanaz az antitest képes keresztbe kötni a partikulumokat.
- Az **IgM** izotípusú antitestekre jellemző.

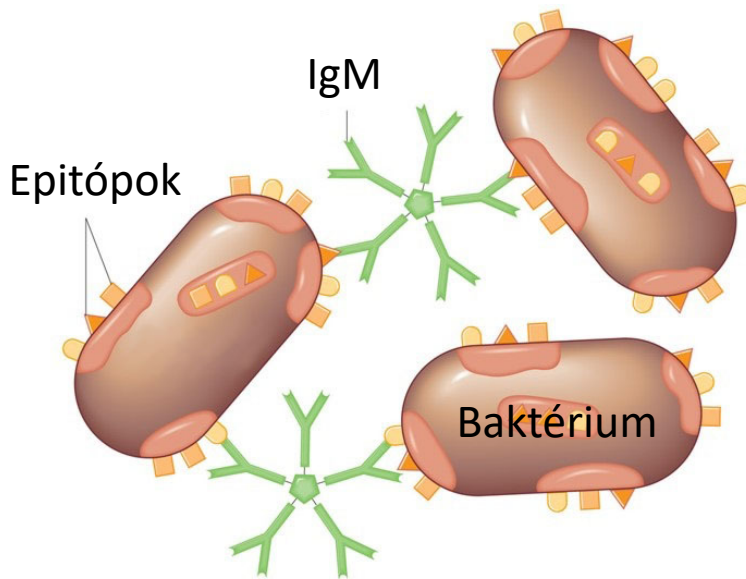
Indirekt agglutináció:

- Egy másodlagos antitest köti keresztbe a részecskéket.

Aktív vagy passzív

Aktív agglutináció:

- A sejt a **saját**, sejtfelszíni **antigénjével** vesz részt a reakcióban.
- Példa:
  - Vércsoport meghatározás
  - Bakteriális sejtfelszíni antigén kimutatása

Passzív agglutináció:

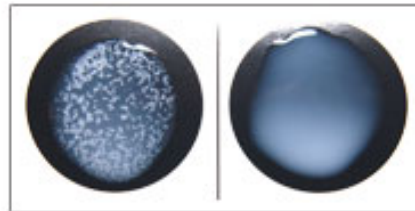

- A reakcióban résztvevő hordozó részecskére **mesterségesen van rákötve az antigén.**
- Példa:
  - Latex agglutinációs tesztek (lásd következő diákon)

Az agglutináció orvosi jelentősége

- Az antitestek egyik élettani funkciója, a kórokozók elleni védelem része.
- Bizonyos kórállapotokban (pl. autoimmun haemolyticus anaemia, AIHA) in vivo is létrejöhet hemagglutináció.
- Diagnosztikai tesztek:
  - **Latex agglutinációs tesztek:**
    - **Autoimmun kórképek** (autoantitestek kimutatása)
    - **Fertőzések** (kórokozó antigénjét vagy az ellene termelt antitestet mutatják ki)
    - Egyéb fehérjék (pl. CRP, hCG, D-dimer) kimutatása
  - **Hemagglutinációs tesztek:**
    - **Vércsoport meghatározás**
    - **Coombs-teszt**
    - Hemagglutinációs assay
  - Hemagglutináció-gátláson alapuló vizsgálatok:
    - Vírus hemagglutininek azonosítása
    - Vírus hemagglutininek neutralizáló antitestek tesztelése

Latex agglutinációs teszt

Pozitív   Negatív

Latex gyöngyök felszínére van kötve a reakcióban résztvevő antigén/antitest.

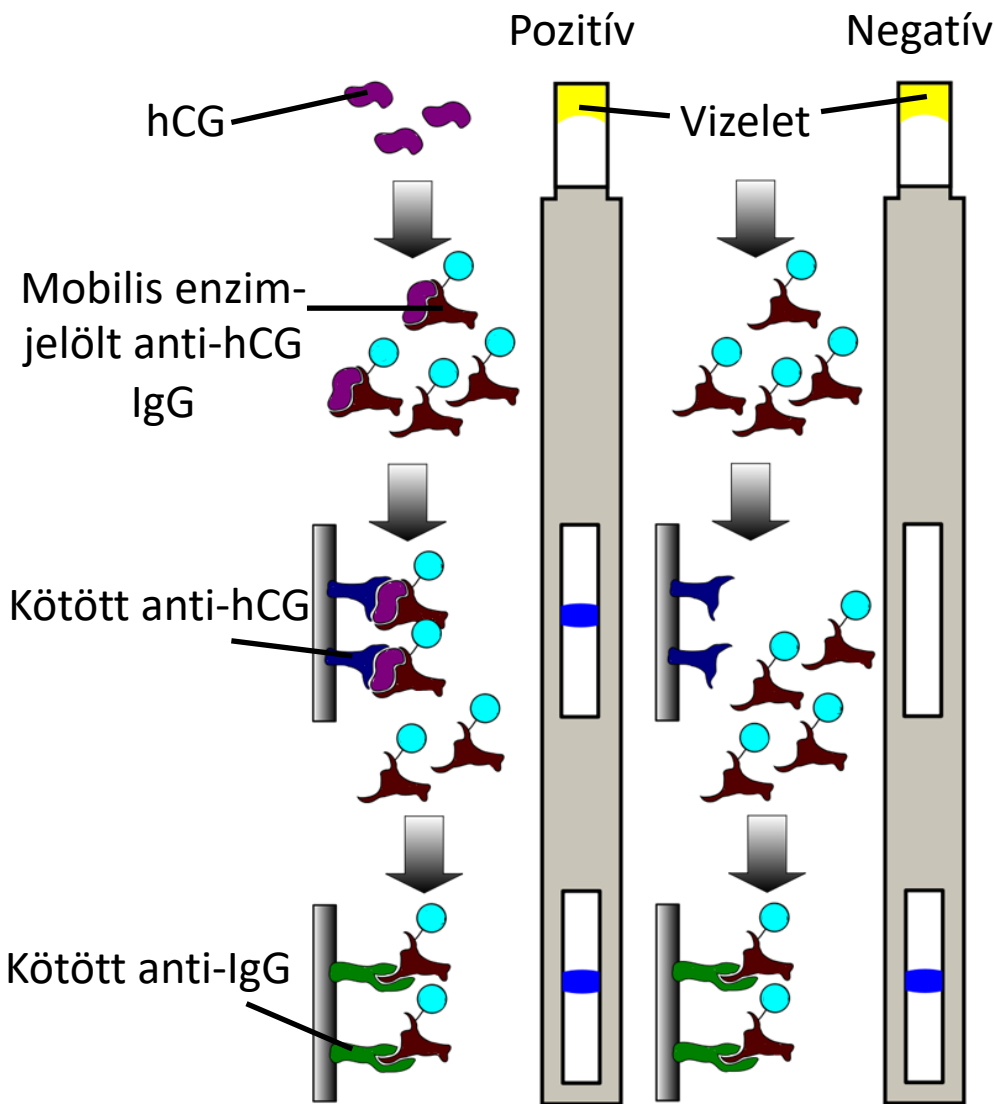
Ha a hozzáadott mintában jelen van a vizsgált antitest/antigén, akkor az a gyöngyök összezsapzódását idézi elő.

Felhasználás:

- **Autoimmun kórképek diagnosztikája, pl.:**
  - Rheumatoid arthritis (rheumatoid faktor, RF^[16.]), SLE (különböző autoantitestek)
- **Fertőző betegségek diagnosztikája**
  - Kórokozó elleni antitestek kimutatása (pl. anti-streptolizin O antitest, ASO/AST^[17.])
  - Bakteriális antigének kimutatása
- Egyéb fehérjék kimutatása, pl.:
  - **C-reaktív protein** (CRP, akut fázis fehérje^[18.]), D-dimer^[19.] (vérrögképződés jele lehet), **humán choriogonadotropin** (hCG, terhességben)

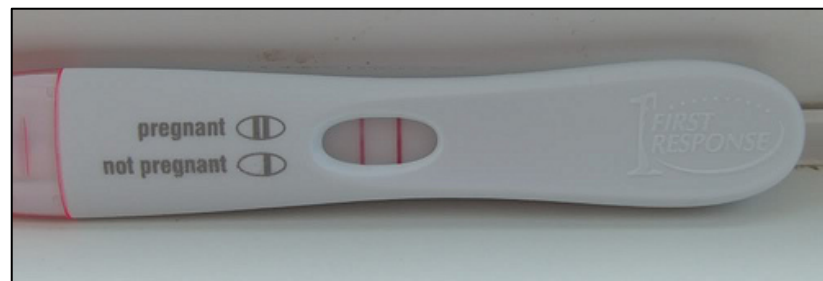

Terhességi gyorssteszt

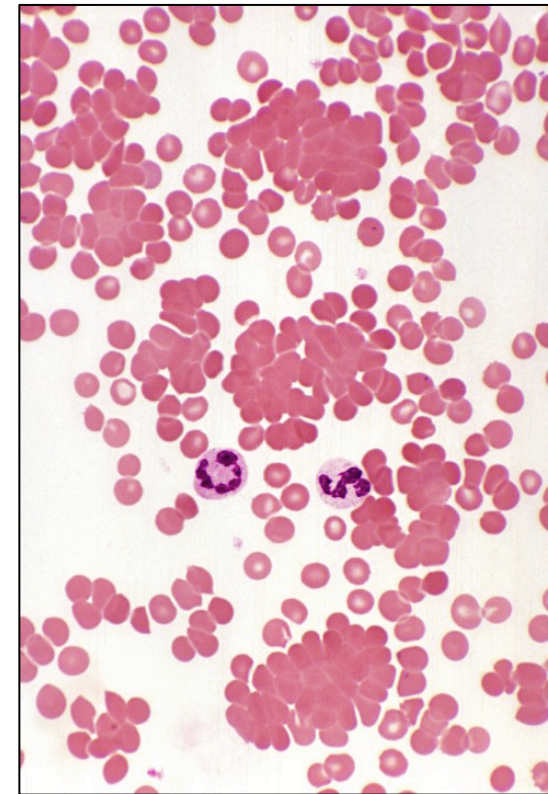
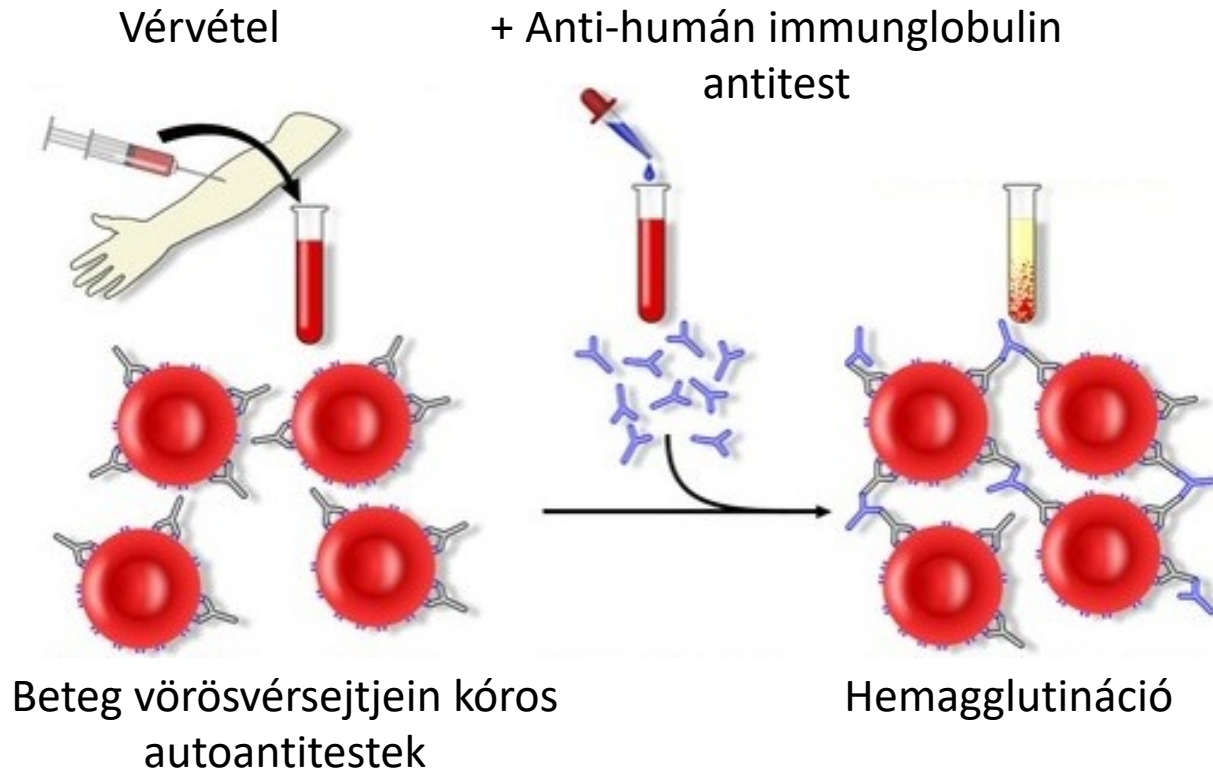
A megtermékenyülést követően a trophoblastok által termelt hCG megjelenik a vizeletben.

A hCG számos immunológiai módszerrel (ELISA, agglutináció) kimutatható, a gyorssteszték **kromatográfián** alapulnak.^[20.]

Csík akkor jön létre, ha megkötődik az enzim-jelölt antitest. Ha nincs hCG a vizeletben, akkor ez csak a kontroll esetében következik be és egy csík látható.

Direkt Coombs-teszt (Direkt antiglobulin teszt^[21.])

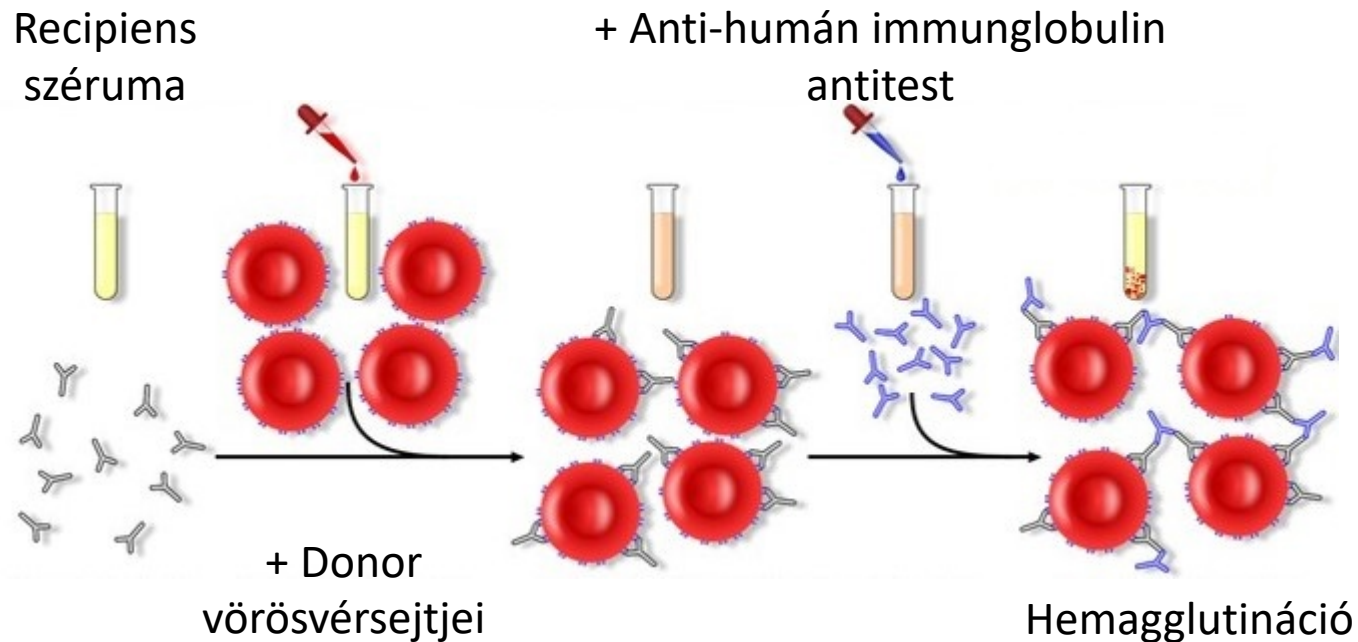

In vivo
hemagglutináció
AIHA-s betegben.

Felhasználása: **Immun-mediált haemolysisek** diagnosztikája,^[22.] pl.:

- AIHA (autoimmun haemolyticus anaemia, anaemia=vérszegénység)
- Erythroblastosis foetalis (Alloimmun magzati haemolyticus vérszegénység)

Indirekt Coombs-teszt (Indirekt antiglobulin teszt)

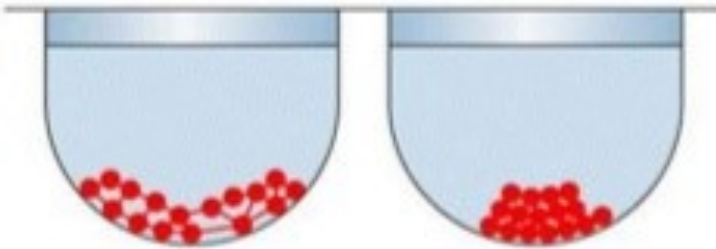

Felhasználás:

- **Vérátömlesztések** előtti antitest szűrés^[23.] (ABO és Rh mellett egyéb antitestek jelenlétét keresik a recipiens szérumában.)
- **Terhesgondozás** során a placentán átjutó, erythroblastosist okozó Rh(D)-ellenes antitestek szűrése.^[24.]

Hemagglutinációs assay

1:20 1:40 1:80 1:160 1:320 1:640 Kontroll

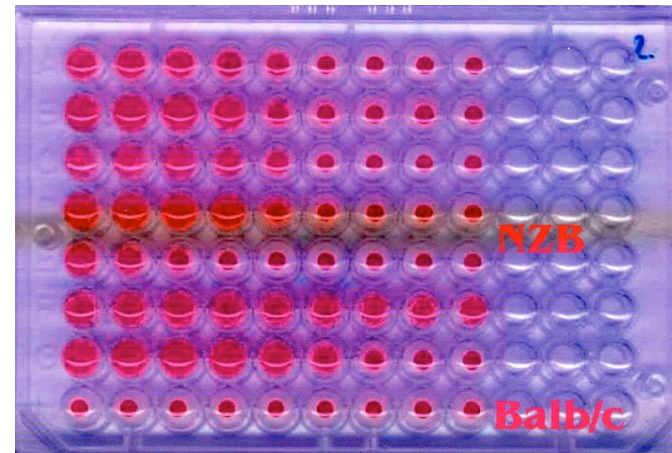
Hemagglutináció

Negatív

Minden részbe ugyannyi **vörösvérsejtet** helyeznek, majd a mintát sorozatos feles hígításokban adják hozzájuk.

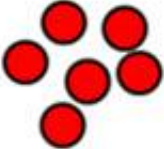
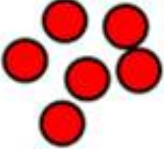

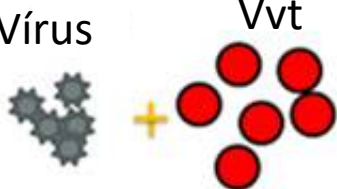

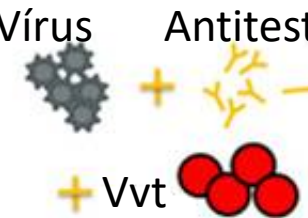
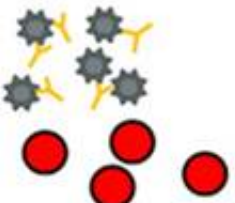

Pozitív reakció esetén a vörösvérsejtek összezsapzódnak és **nem tudnak lesülyedni a rés aljára**. (HA titer: a legkisebb hígítás, ami még agglutinációt okoz)

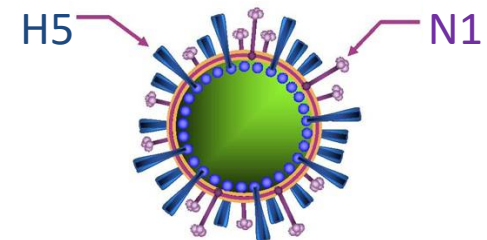
- NZB: New Zealand Black egértörzs^[25.] (AIHA állatmodellje)
- BALB/c: albínó házi egér (kontroll)

Hemagglutináció-inhibíciós assay

Összetevők	Reakció	Értékelés
Vvt 		Nincs reakció
Vírus + Vvt 		Hemagglutináció
Vírus + Antitest + Vvt 		Nincs reakció

Egyes vírusok olyan fehérjékkel rendelkeznek, melyek segítségével in vitro hemagglutinációt tudnak létrehozni („hemagglutininek”).
Pl.:

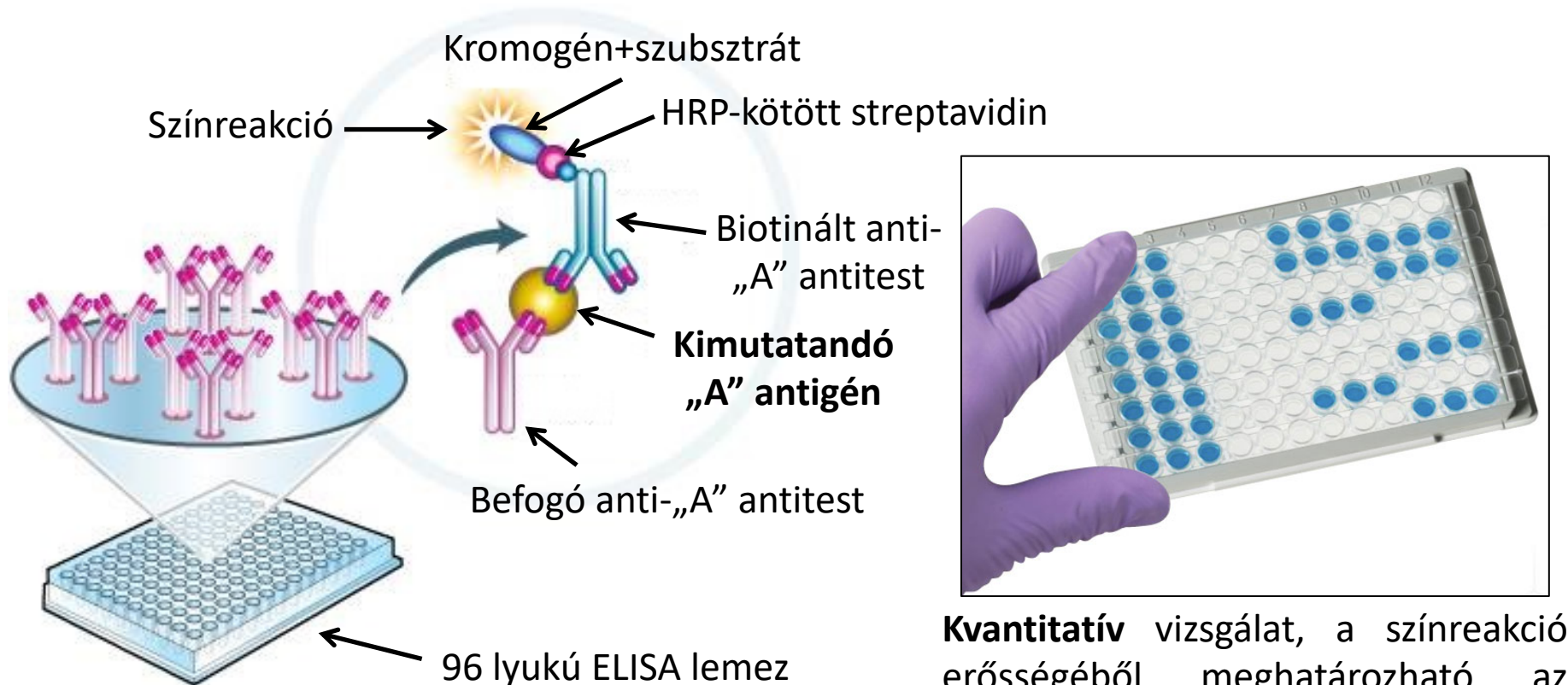
- Influenza hemagglutinin
- Kanyaró hemagglutinin
- Mumpsz hemagglutinin

- Az egyes hemagglutininek azonosítására használható módszer, gyakorlati jelentősége a **vírusok antigén-szerinti besorolása**,^[26.] pl.: H5N1 = 5-ös típusú hemagglutinin (és 1-es típusú neuraminidáz) hordozó influenza vírus.
- Védőoltások hatására a hemagglutininek ellen termelt ellenanyagok vizsgálata az oltott egyéneknél.^[26.]

ELISA alapok I.

- **ELISA** = **E**nzyme-**L**inked **I**mmunosorbent **A**ssay^[1.] (enzimhez kapcsolt immunoszorbens vizsgálat)
- Példa az ELISA működési elvére (ún. sandwich ELISA, lásd következő diákon):

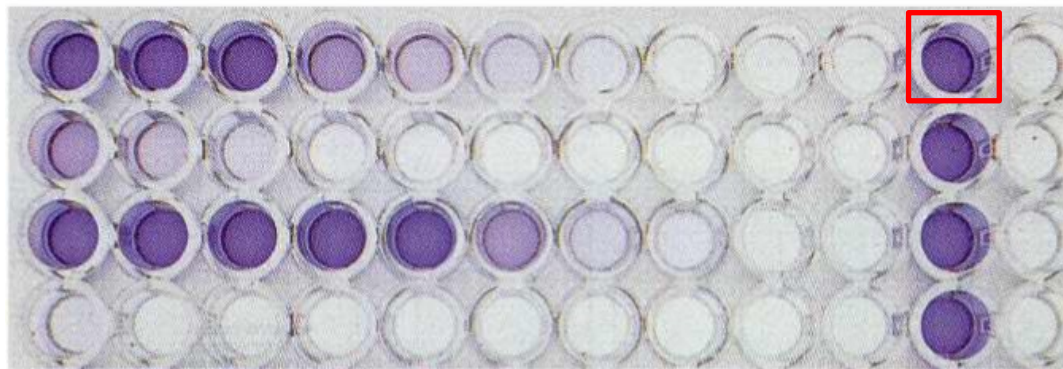
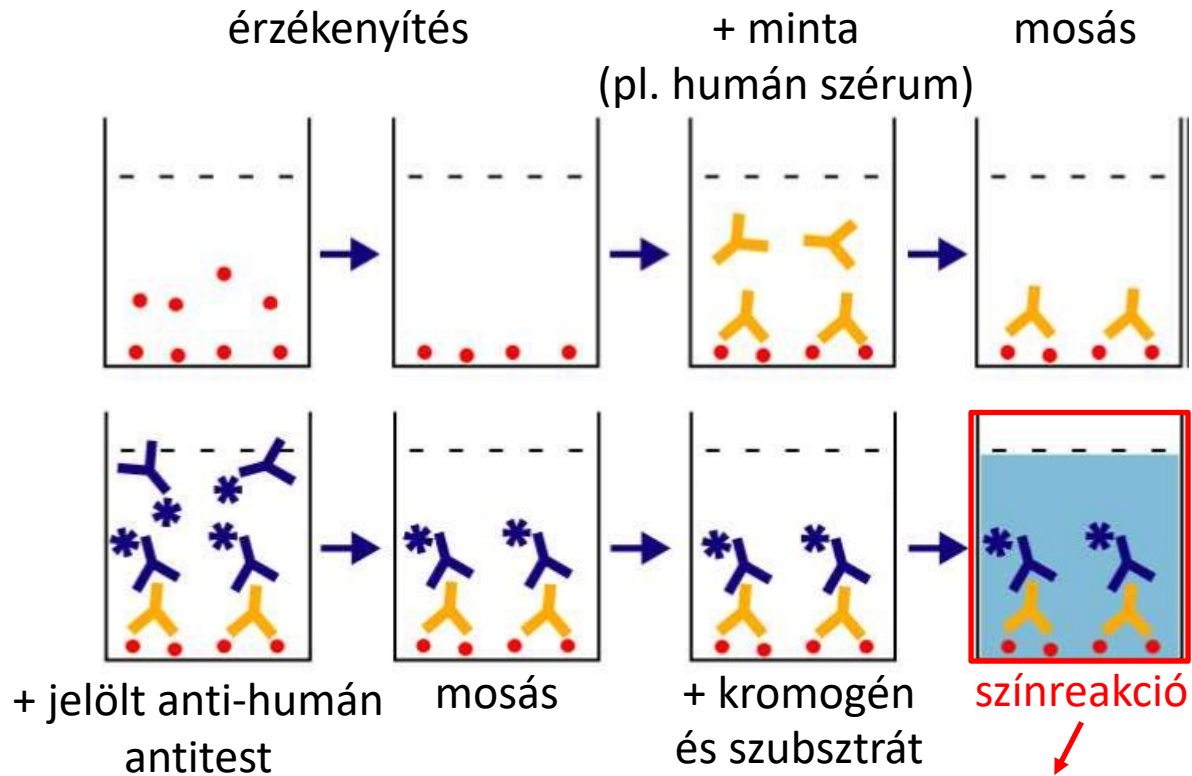

Kvantitatív vizsgálat, a színreakció erősségéből meghatározható az antigén **pontos koncentrációja!**

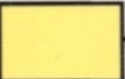

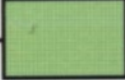
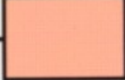
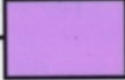

ELISA alapok II.

- **Antigén-antitest reakción** alapul, **mindkettő** kimutatható.^[2.]
- **Érzékenyítés:** Az egyiket szilárd fázishoz kötik.
- **Telítés:** Nem-specifikus kötőhelyek blokkolása.
- A kimutatni kívánt antitest/antigén **oldott formában** van. (pl. szérum)
- A befogó antitest/antigén megköti az oldatból a kimutatandó fehérjét, **kötött immunkomplex** képződik.
- A nem-kötődött fehérjéket mosással eltávolítják.
- A képződő immunkomplexet egy vagy több lépésben, **enzimatis reakcióval** teszik láthatóvá.
- A színreakciót adó kromogének **oldható végterméket** formálnak és egyenletesen eloszlanak az oldatban.
- Ismert koncentrációjú **standardok** segítségével az oldat **fényelnyeléséből** kiszámítható a vizsgált anyag pontos **koncentrációja**. → **Kvantitatív vizsgálat!**

Az ELISA működési elve (indirekt ELISA)

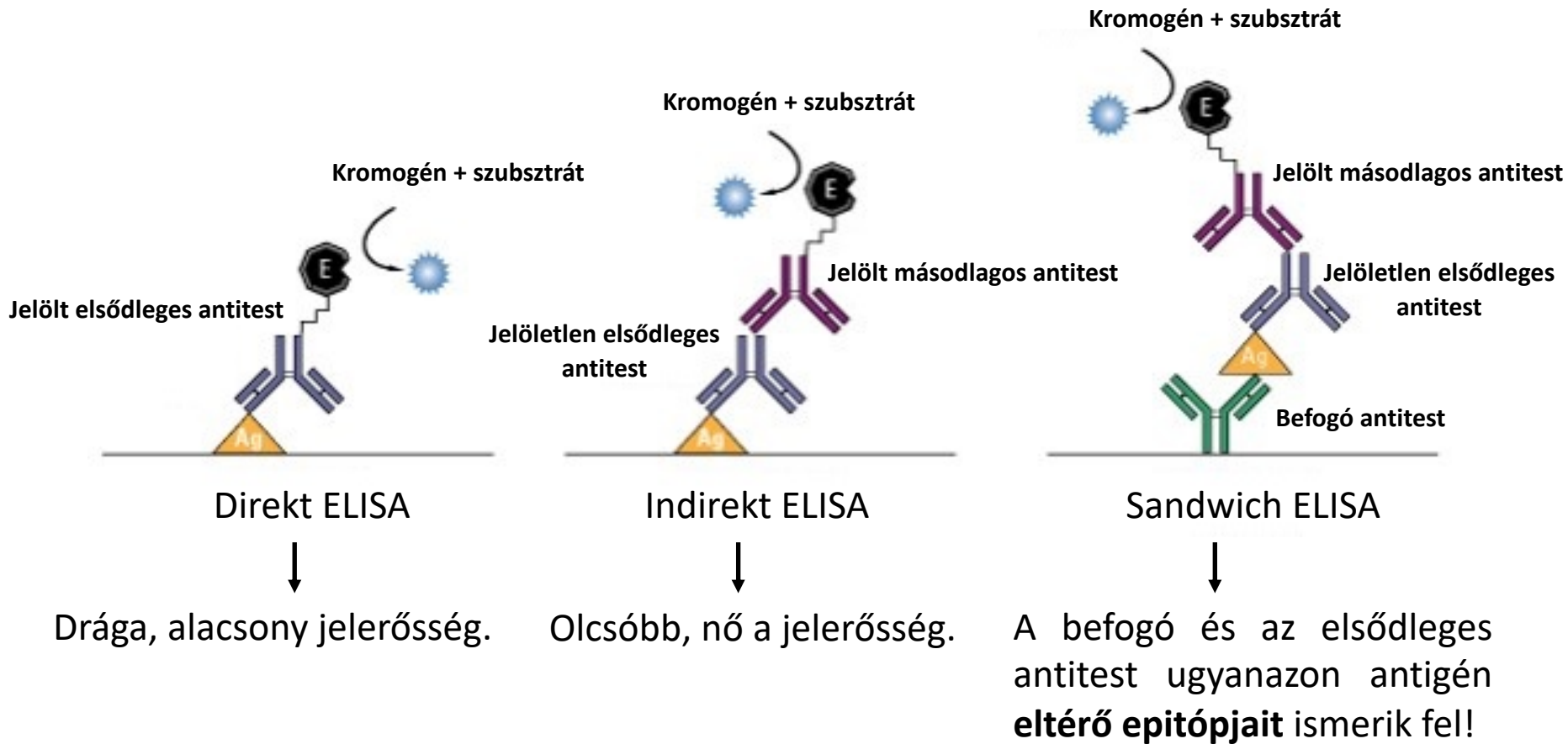

Alkalikus foszfátáz				
p-nitrofenil-foszfát (pNPP)		oldható	ELISA	
Nitro blue tetrazolium (NBT)		oldhatatlan	hisztokémia, immunoblot	
Fast Red		oldhatatlan	hisztokémia, immunoblot	
Peroxidáz				
ABTS		oldható	ELISA	
o-feniléndiamin (OPD)		oldható	ELISA	
tetrametilbenzidin (TMB)		oldható	ELISA	
o-dianizidin		oldható	ELISA	
5-aminoszalicilsav (5-ASA)		oldható	ELISA	
diaminobenzidin (DAB)		oldhatatlan	hisztokémia, immunoblot	
3-amino-9-etilkarbazol (AEC)		oldhatatlan	hisztokémia, immunoblot	
4-kloro-1-naftol (4C1N)		oldhatatlan	hisztokémia, immunoblot	

ELISA esetén a színreakciót adó kromogén **oldható végterméket** kell, hogy adjon. A színes végtermék **egyenletesen eloszlik** az oldatban, megváltoztatva annak fényelnyelését, melyet az ELISA olvasó lyukanként megmér.[2.]

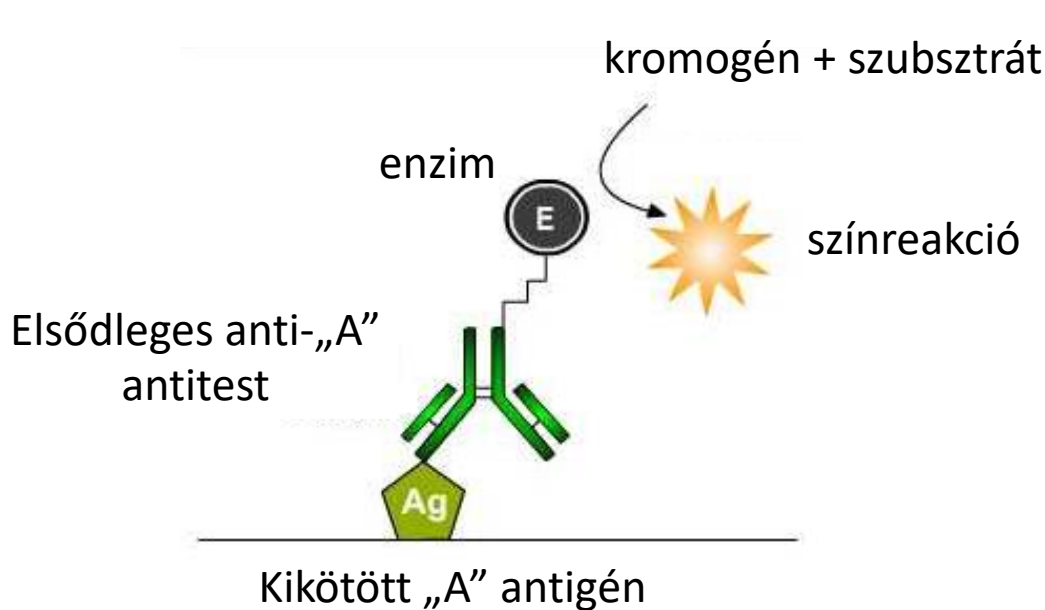
Immunhisztokémia, illetve blottolás esetén (pl. Western blot) fordítva, **oldhatatlan** végtermékre van szükség, hogy ne diffundáljon el a reakció helyétől és ott detektálják, ahol az antigén-antitest reakció létrejött.

Főbb ELISA típusok

Direkt ELISA

1. Kinyert „A” antigént kikötik a lemezre.
2. Enzim-jelölt anti-„A” antitesttel kimutatják az antigént.^[3.]

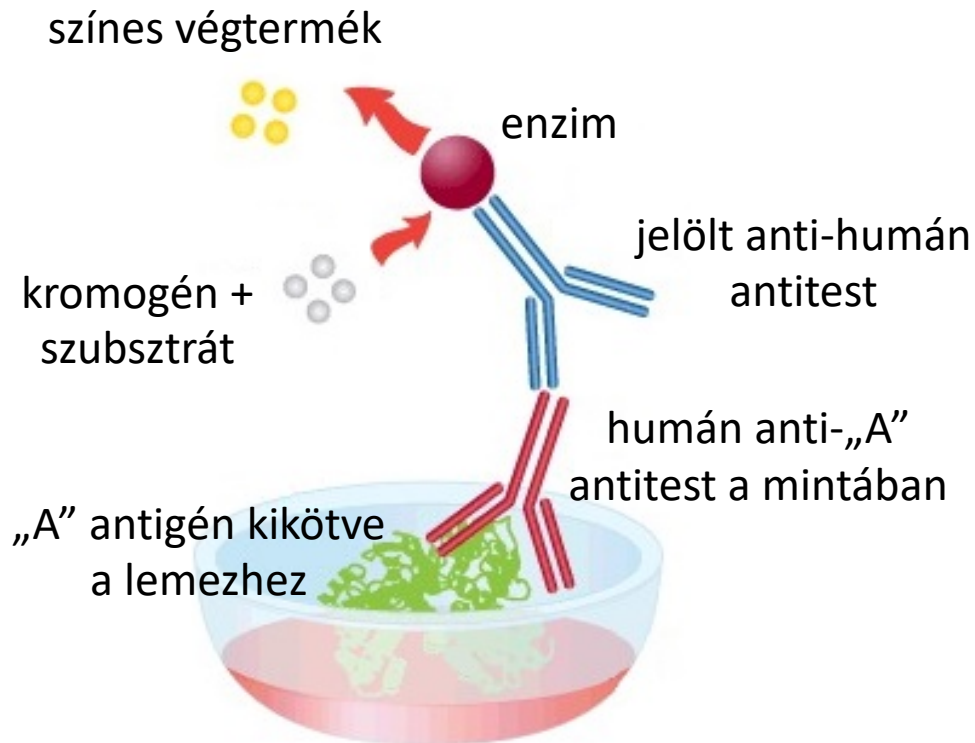
Előny:

- **Gyors**

Hátrány:

- **Drága** (jelölt elsődleges antitest szükséges hozzá)
- **Alacsony a jelerősség**, mert pl. a szérumban található fehérjék a kikötés során versenyeznek egymással, a vizsgált fehérjéből kis mennyiség kötődik ki. (Megoldás: Sandwich ELISA)

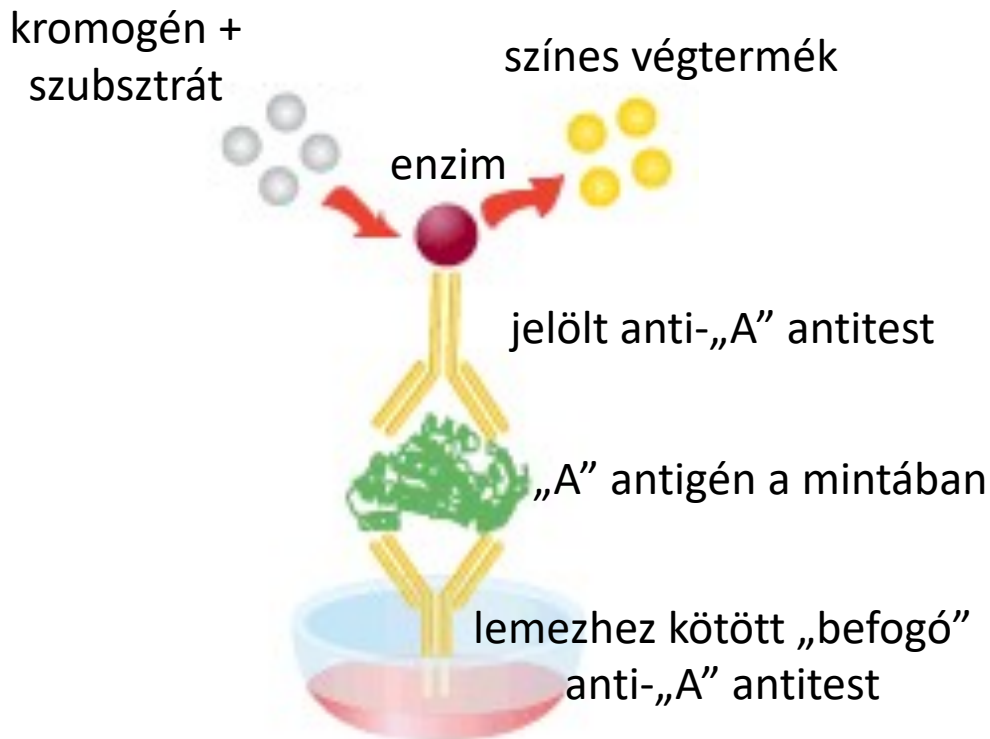
Indirekt ELISA

Felhasználás: **Antitestek kimutatása** a mintában, pl.:

- **Hibridóma felülűszó** tesztelése^[4.]
- Antigén-specifikus antitestek vizsgálata testfolyadékokból (pl. szérum autoantitestek mérése **autoimmun betegségekben**, részletesen lásd később)

Sandwich ELISA

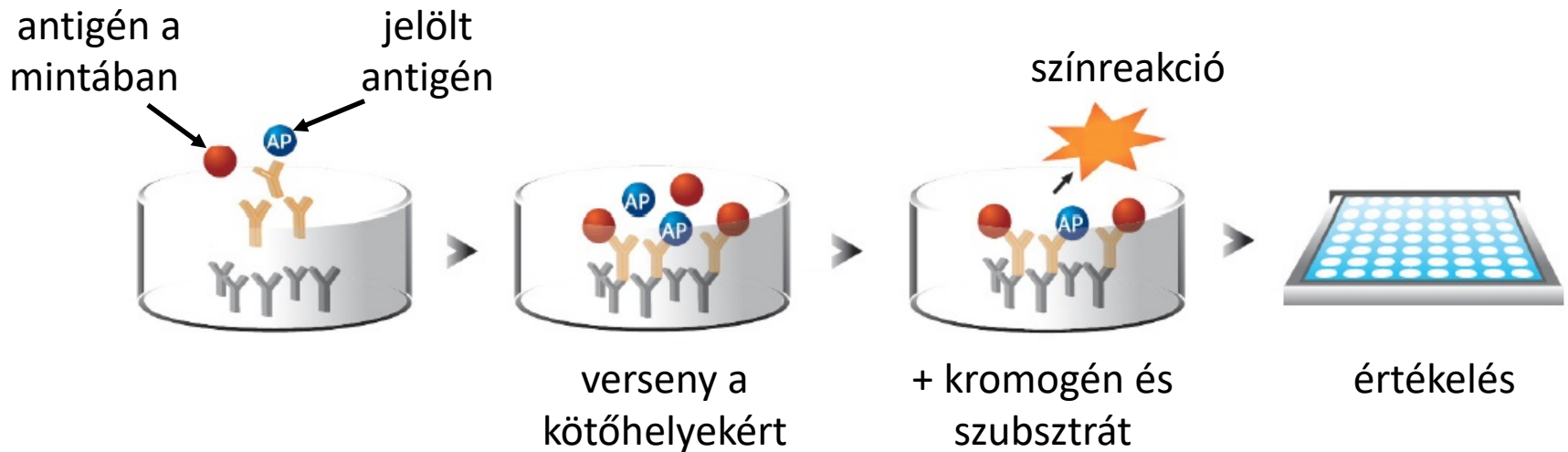
Felhasználás: **Antigén specifikus kimutatása** a mintában.

Pl.:

- Citokinek
- Tumormarkerek
- Hormonok
- Stb.

Feltétele: A befogó és a detektáló antitest **ugyanazon antigén eltérő epitópjait** ismerjék fel.

Kompetíciós ELISA

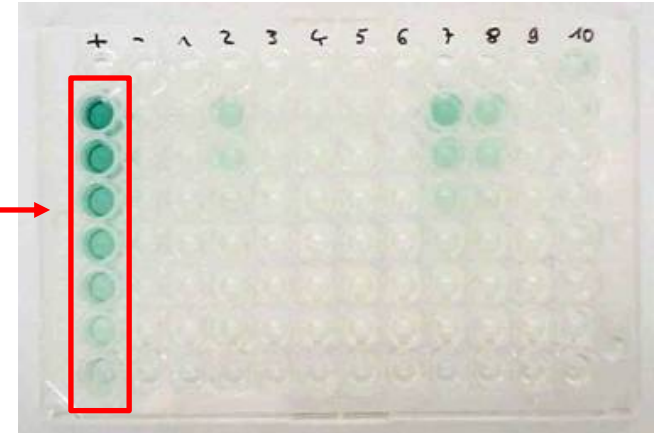
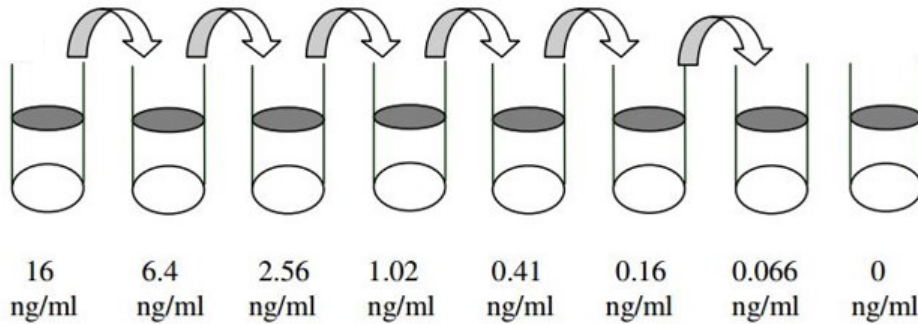
Felhasználás: **Antigén kimutatása** valamilyen mintában.

Elve:

1. Anti-„A” antitest kikötése a lemezhez.
2. A vizsgált mintához ismert mennyiségű enzim-jelölt „A” antigént adnak.
3. A mintában található jelöletlen „A” antigén **versenyez** a hozzáadott jelölt „A”-val a befogó antitest kötőhelyeiért.
4. A nem kötődött antigént kimossák.
5. A **színreakció** intenzitása **fordítottan arányos** a mintában található **antigén koncentrációjával**. (Minél kevesebb volt a mintában, annál több enzim-jelölt antigén tudott hozzákapcsolódni az antitestekhez.)

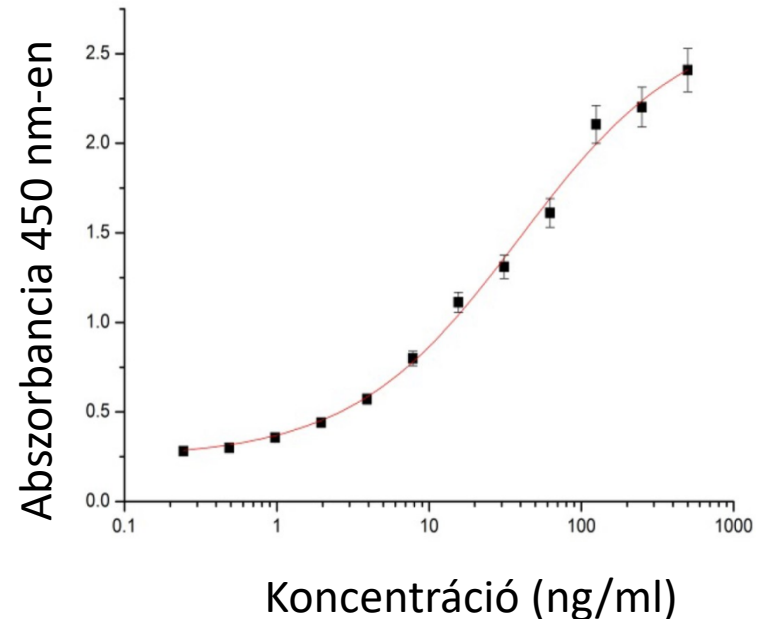
ELISA értékelése I.

Ismert koncentrációjú **standard sor** készítése:

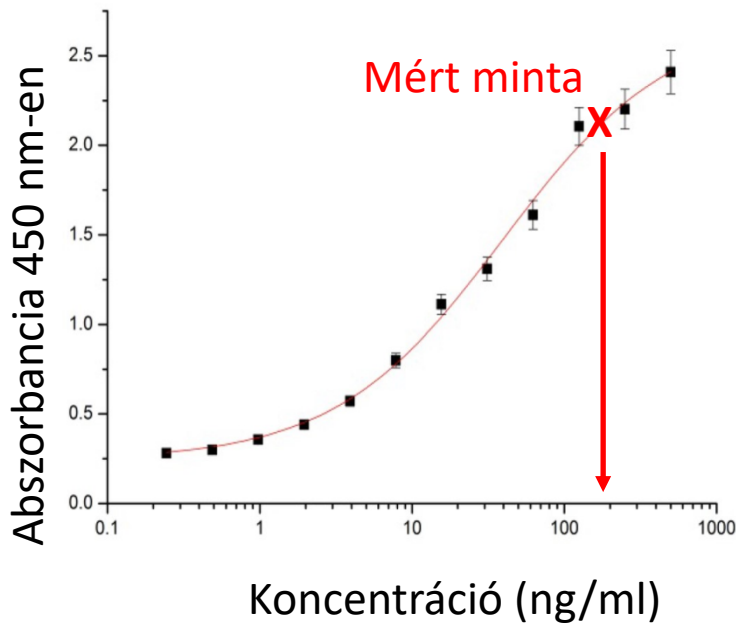
Egy ELISA olvasó, mely megméri az egyes lyukakban a **fényelnyelést** (abszorbancia).

Kalibrációs görbe a standardok alapján:

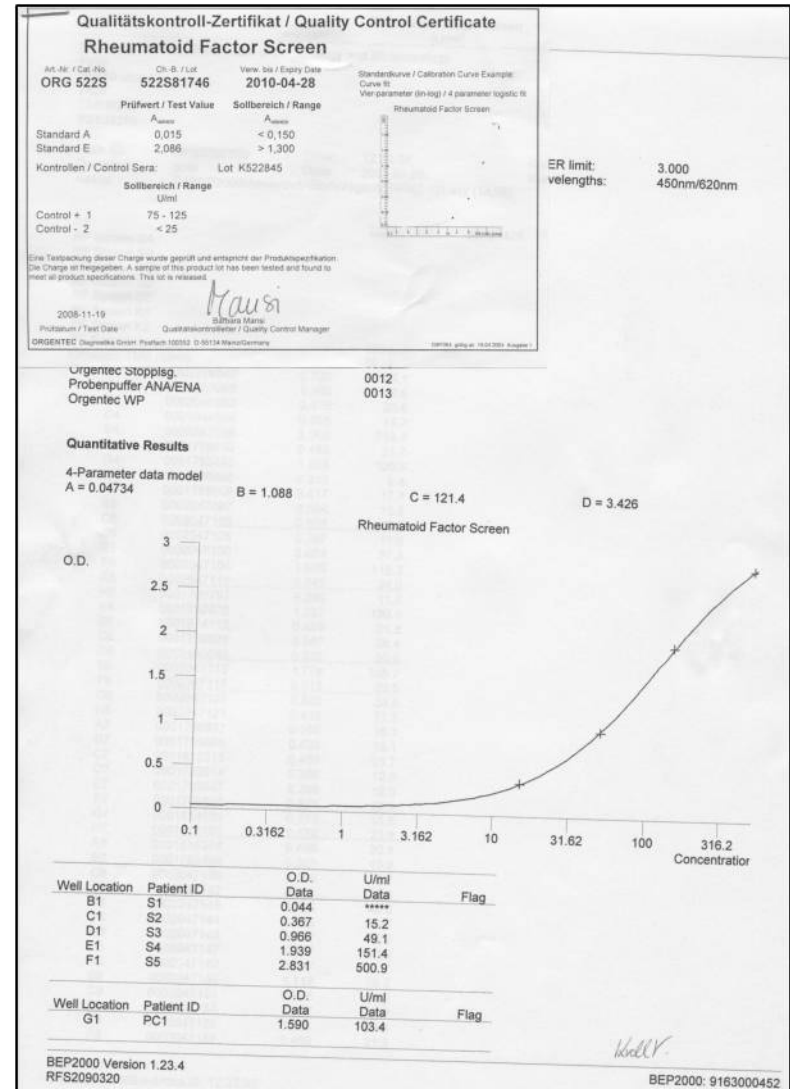

ELISA értékelése II.

Kalibrációs görbe:

A mintában mért fényelnyelési értéket ráillesztik a kalibrációs görbére és leolvassák a pontos koncentrációt.

Egy rutin ELISA lelet
(rheumatoid faktor meghatározás)

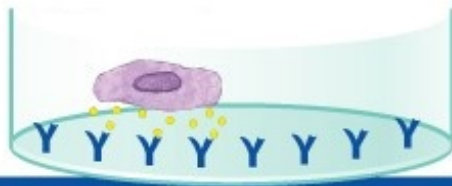
AZ ELISA jelentősége

- Orvosi diagnosztika:
  - **Autoimmun kórképek** diagnosztikája^[5.] (autoantitestek kimutatása testfolyadékokból, részletesen lásd később)
  - **Fertőző betegségek** diagnosztikája^[6, 7.] (kórokozó antigénjeinek vagy az ellenük termelt antitestek kimutatása, pl. HIV elleni antitestek kimutatása **HIV szűrésnél**)
  - **Specifikus szérumfehérjék** koncentrációinak meghatározása, pl. CRP, hormonok^[8.] (β -hCG, TSH, stb.) citokinek, tumormarkerek^[9, 10.] (pl. AFP, PSA, CEA, stb.)
- Ipari felhasználás:
  - **Táplálékallergének** kimutatása az élelmiszerekben^[11, 12.] (pl. glutén, mogyoró, tejfehérje, stb.)
  - Mérgezést okozó **toxinok** kimutatása élelmiszerekben^[13.]
  - **Hibridómák** antitest termelésének tesztelése^[4.]
  - Bizonyos ipari szennyezőanyagok kimutatása ipari hulladékokban, felszíni vizekben^[14.]
- Kutatás

ELISPOT

ELISPOT vizsgálat^[15.]

1. nap

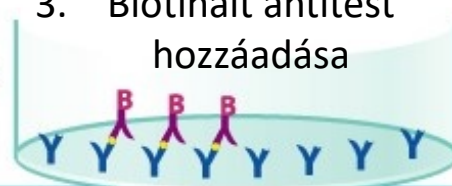

1. Az antigént termelő sejtek inkubálása az antigénre specifikus befogó antitesttel.

2. nap

2. Sejtek kimosása

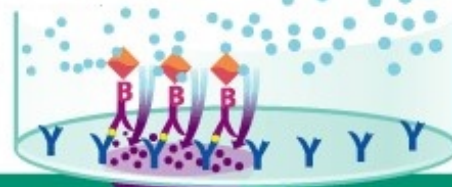

3. Biotinált antitest hozzáadása

3. nap

4. Enzim-jelölt streptavidin hozzáadása

5. Kromogén hozzáadása

- befogó antitest
- vizsgált antigén
- biotinált antitest
- enzim-jelölt streptavidin
- színes végtermék
- kromogén

6. Az antigén termelés helyén **kicsapódó** színes végtermék.

Sejtek antigén termelésének vizsgálatára alkalmas módszer.

Pl.:

Citokin termelés vizsgálata.

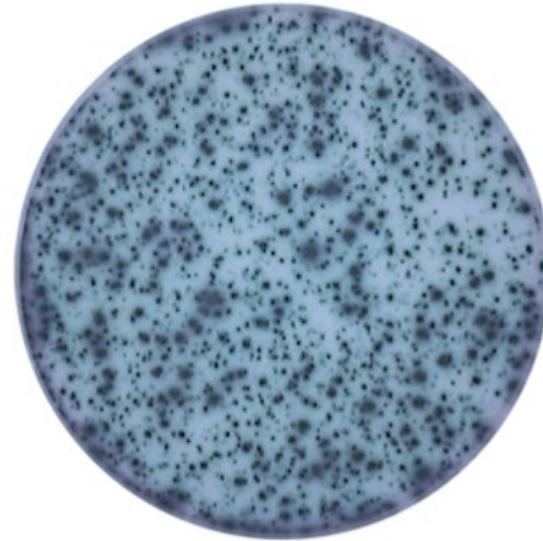
IFN γ termelés vizsgálata T-sejtekben

kezeletlen T-sejtek:

0 pötty („spot”)

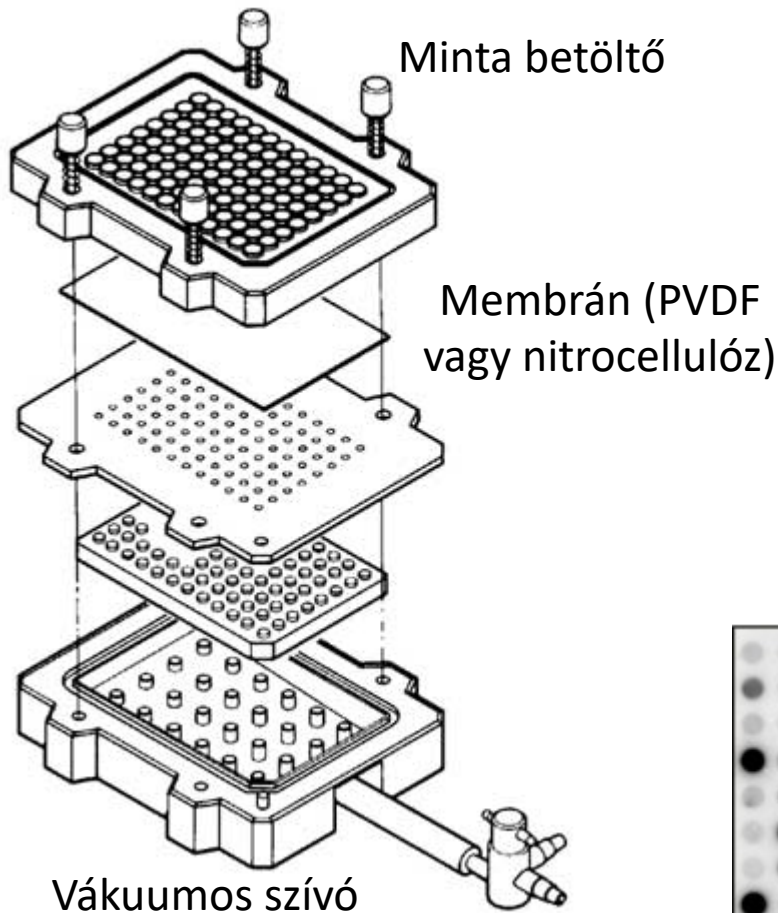
anti-CD3 kezelt T-sejtek:

760 pötty

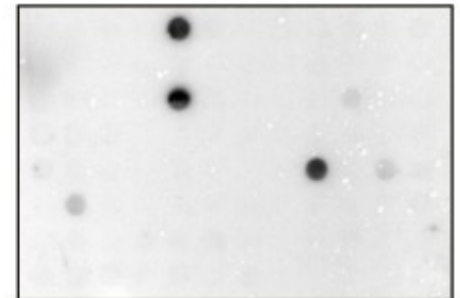
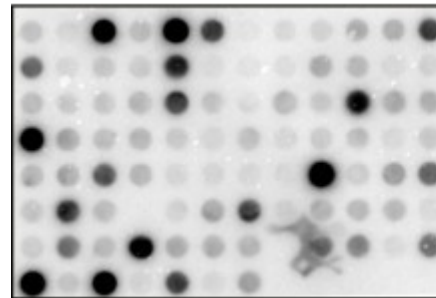
Interferon-gamma (IFN γ) termelés vizsgálata **ELISPOT módszerrel**. A sejtek ki lettek helyezve a lemezre, az általuk termelt IFN γ -át a lemezhez kötött befogó antitestek megkötötték, melyet enzimatis reakcióval tettek láthatóvá. Az anti-CD3 antitesttel stimulált T-sejtek aktiválódtak és jelentős mennyiségben termeltek IFN γ -át.

Dot blot

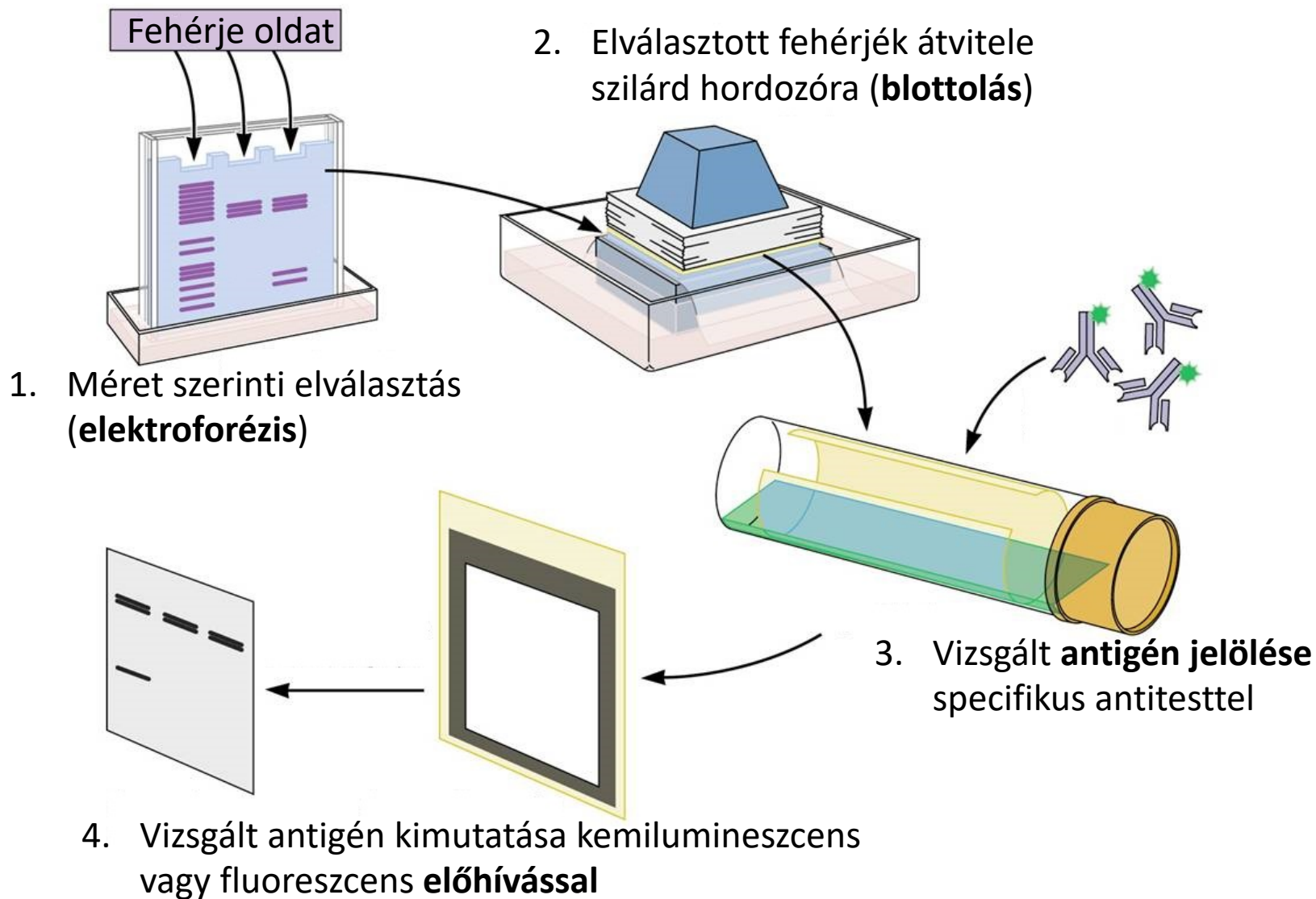
1. Antigént tartalmazó minta felcseppentése **szilárd hordozóra** (membrán).
2. A hordozón rögzült antigént jelölt antitesttel mutatják ki, vagy színes végterméket adó kromogénnel, vagy kemilumineszcens módon (lásd később).

Felhasználás: Meghatározott fehérje specifikus kimutatása kevert fehérjemintában.

Két minta összehasonlítása különböző fehérjékre nézve dot bloton.

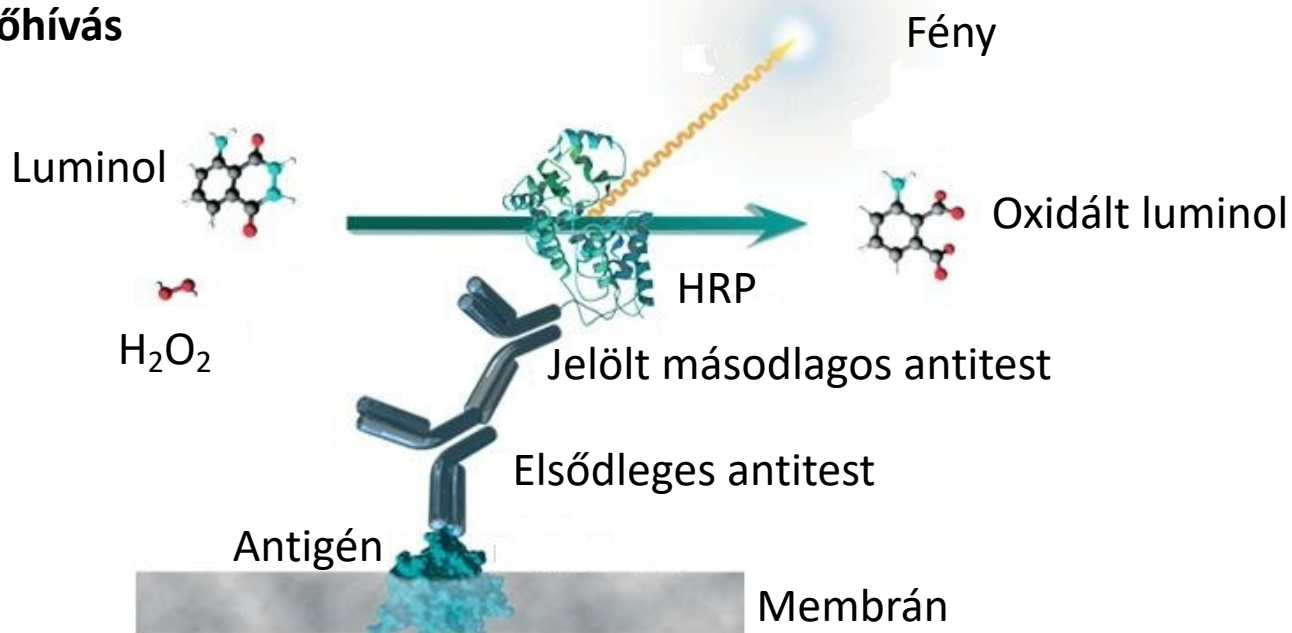
Western blot^[16.]

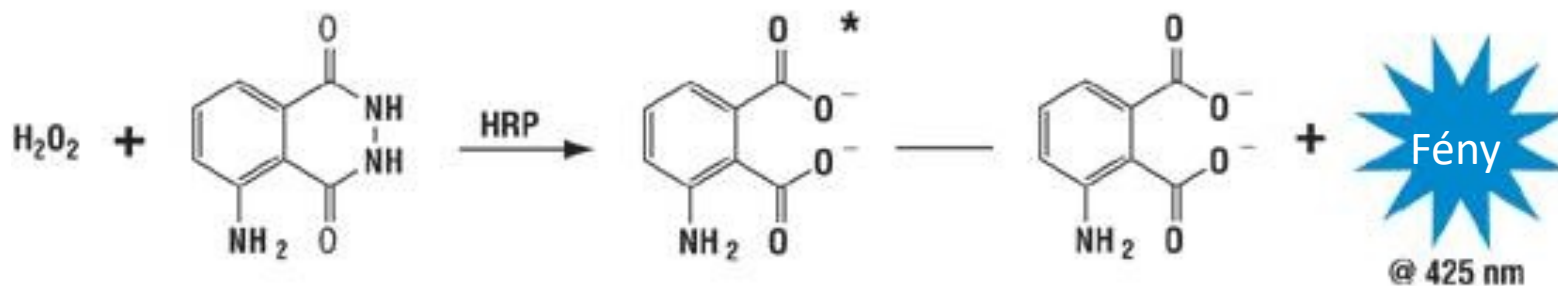
Előhívás

A kötődött antitestek többféleképpen is láthatóvá tehetők, a leggyakoribb módszerek^[17.]:

- Kemilumineszcens reakció
- Fluoreszcens előhívás

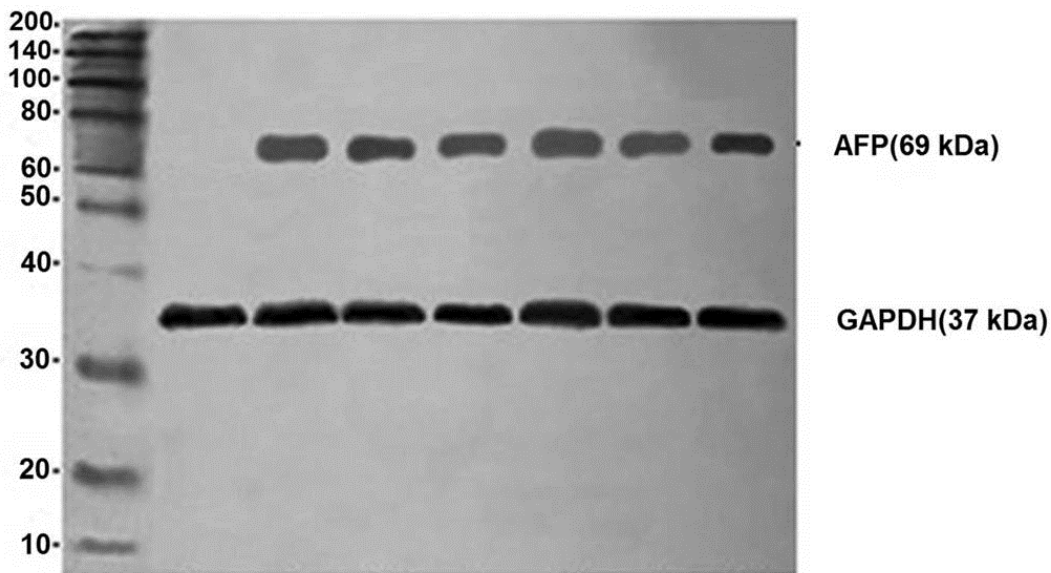

A luminol kemilumineszcens reakciója:

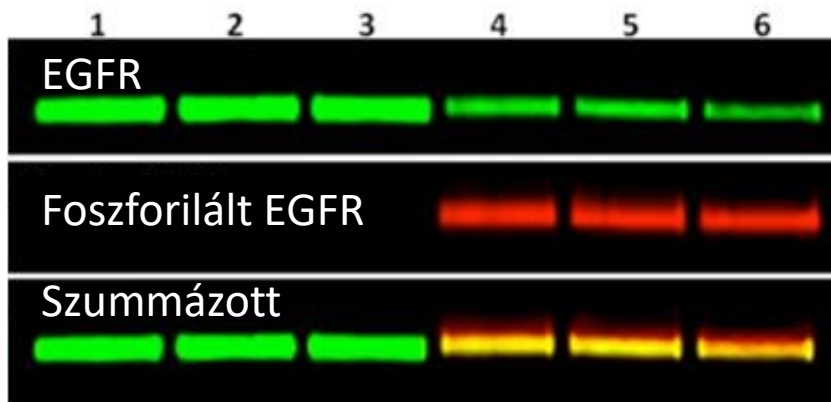

Példák

AFP és a GAPDH (mennyiségi kontroll) együttes előhívása **kemilumineszcens** technikával:

EGFR foszforiláció vizsgálata **fluoreszcens Western blottal**:

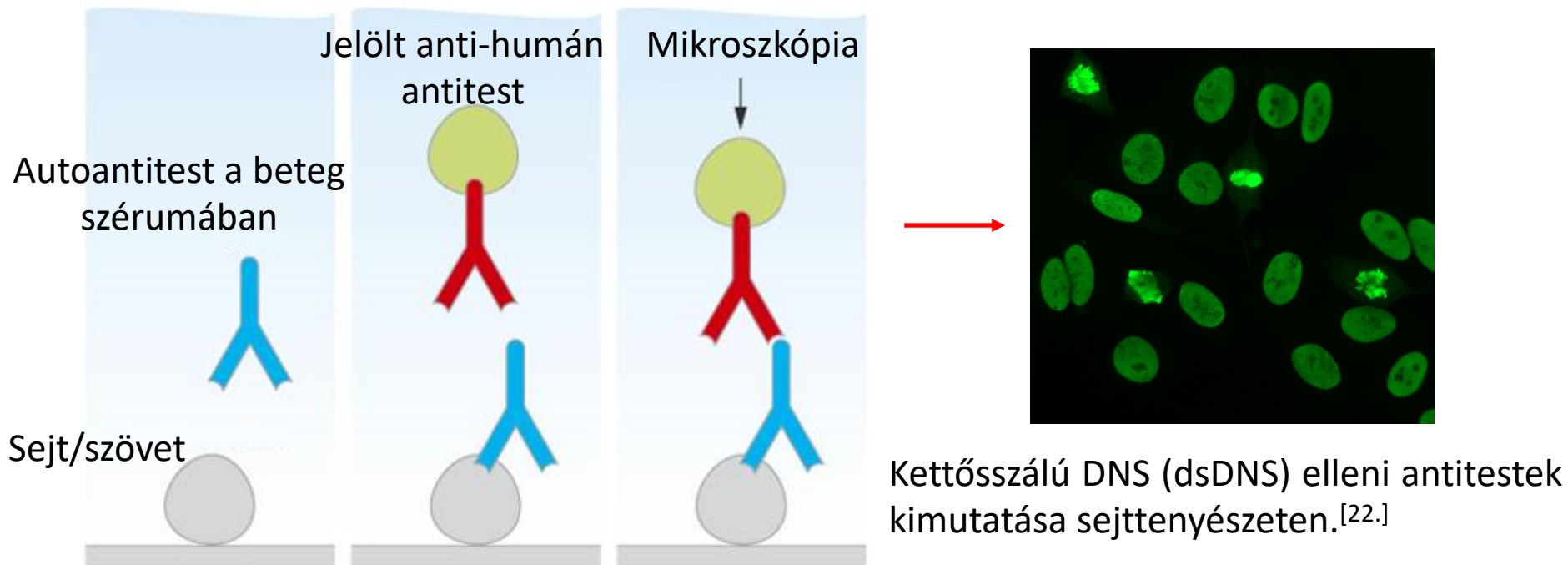
A Western blot jelentősége

- Mire jó?
  - Egy kevert fehérjemintában **specifikusan mutat ki** meghatározott **fehérjéket**, melyek **méretét** is megadja, emellett **szemikvantitatív**.
  - Immunprecipitációval alkalmas **fehérje-fehérje kapcsolatok** kimutatására.
  - Alkalmas funkcionális vizsgálatokra, pl. fehérje **foszforiláció** detektálására.
- Kutatásban az egyik legelterjedtebb fehérjevizsgáló módszer.
- Klinikai gyakorlatban limitált a felhasználása, mert **nehezen standardizálható**.^[18.]
- Példák a diagnosztikus felhasználásra:
  - Egyes **fertőző betegségek** gyanújának megerősítése, pl.:
    - Lyme-kór^[19.]
    - BSE (Bovine spongiform encephalopathy, „kergemarha-kór”)^[20.]
    - HIV szűrés során a pozitív ELISA lelet megerősítése.^[21.]

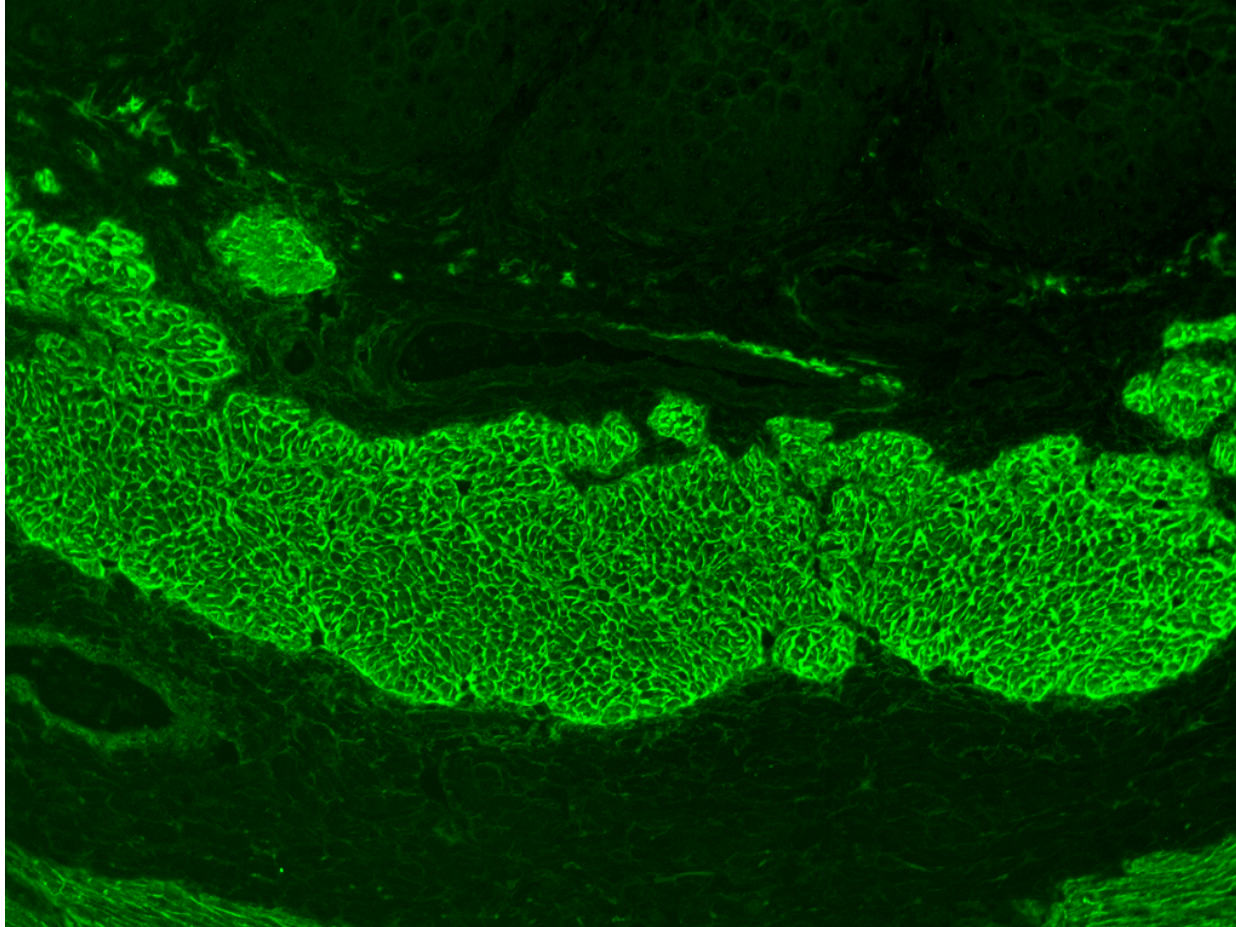

Indirekt immunfluoreszcens mikroszkópia, mint szerológiai vizsgálómódszer

- Fluoreszcens mikroszkópia leírása → lásd 4. gyakorlat
- Felhasználás: **Autoimmun kórképek diagnosztikája** (részletesen lásd később)
- Lényeg: A beteg szérumát valamilyen sejtenyészethez vagy szövethez adják hozzá, mellyel egyes kóros autoantitestek reagálnak. A kikötődött humán autoantitesteket fluoreszcensen jelölt anti-humán ellenanyagokkal teszik láthatóvá.

Indirekt immunfluoreszcencia példa

Endomysium-ellenes autoantitest (EMA) kimutatása lisztérzékeny beteg szérumából majom nyelőcsövön. A nyelőcső metszetet először a beteg szérumával inkubálták, majd fluoreszcensen jelölt (**FITC**) anti-humán ellenanyaggal kezelték.^[23.]

A szerológiai módszerek érzékenysége

Módszer	Becsült érzékenység (μg fehérje/ml minta)
Precipitáció folyadékokban	20-200
Ouchterlony-féle kettős immundiffúzió	20-200
Immunelektroforézis	20-200
Mancini-féle radiális immundiffúzió	10-50
Rakéta immunelektrofézis	2
Immunfluoreszcencia	1
Direkt agglutináció	0,3
Passzív agglutináció	0,006-0,06
ELISA	0,0001-0,01

Hivatkozások 1.

1. Akobeng AK¹: **Understanding diagnostic tests 1: sensitivity, specificity and predictive values.** *Acta Paediatr.* 2007 Mar;96(3):338-41.
2. Mancini G, Carbonara AO, Heremans JF: **Immunochemical quantitation of antigens by single radial immunodiffusion.** *Immunochemistry.* 1965 Sep;2(3):235-54.
3. Ouchterlony O: **In vitro method for testing the toxin-producing capacity of diphtheria bacteria.** *Acta Pathol Microbiol Scand.* 1948;25(1-2):186-91.
4. Tiselius A¹: **Electrophoresis of serum globulin: Electrophoretic analysis of normal and immune sera.** *Biochem J.* 1937 Sep;31(9):1464-77.
5. Nobelprize.org: **The Nobel Prize in Chemistry 1948**
(http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/chemistry/laureates/1948/)
6. Jain S¹, Gautam V, Naseem S: **Acute-phase proteins: As diagnostic tool.** *J Pharm Bioallied Sci.* 2011 Jan;3(1):118-27. doi: 10.4103/0975-7406.76489.
7. O'Connell TX¹, Horita TJ, Kasravi B: **Understanding and interpreting serum protein electrophoresis.** *Am Fam Physician.* 2005 Jan 1;71(1):105-12.
8. Stoller JK¹, Aboussouan LS: **Alpha1-antitrypsin deficiency.** *Lancet.* 2005 Jun 25-Jul 1;365(9478):2225-36.
9. Link H¹, Huang YM: **Oligoclonal bands in multiple sclerosis cerebrospinal fluid: an update on methodology and clinical usefulness.** *J Neuroimmunol.* 2006 Nov;180(1-2):17-28. Epub 2006 Sep 1.
10. Marshall T¹, Williams KM: **Electrophoretic analysis of Bence Jones proteinuria.** *Electrophoresis.* 1999 Jun;20(7):1307-24.

Hivatkozások 2.

11. Csako G¹: **Immunoelectrophoresis: a method with many faces.** *Methods Mol Biol.* 2012;869:339-59. doi: 10.1007/978-1-61779-821-4_28.
12. Csako G¹: **Immunofixation electrophoresis for identification of proteins and specific antibodies.** *Methods Mol Biol.* 2012;869:147-71. doi: 10.1007/978-1-61779-821-4_13.
13. Rajkumar SV¹, Kyle RA¹: **Protein electrophoresis and immunofixation for the diagnosis of monoclonal gammopathies.** *JAMA.* 2014 Nov 26;312(20):2160-1. doi: 10.1001/jama.2014.8237.
14. Mali B¹, Armbruster D, Serediak E, Ottenbreit T: **Comparison of immunoturbidimetric and immunonephelometric assays for specific proteins.** *Clin Biochem.* 2009 Oct;42(15):1568-71. doi: 10.1016/j.clinbiochem.2009.06.016. Epub 2009 Jun 26.
15. Cooper NR, Nemerow GR: **The role of antibody and complement in the control of viral infections.** *J Invest Dermatol.* 1984 Jul;83(1 Suppl):121s-127s.
16. Anuradha V¹, Chopra A: **In the era of nephelometry, latex agglutination is still good enough to detect rheumatoid factor.** *J Rheumatol.* 2005 Dec;32(12):2343-4.
17. Kodama T¹, Ichiyama S, Morishita Y, Fukatsu T, Shimokata K, Nakashima N: **Determination of anti-streptolysin O antibody titer by a new passive agglutination method using sensitized toraysphere particles.** *J Clin Microbiol.* 1997 Apr;35(4):839-42.
18. Komoriya T¹, Terashima Y, Ogawa M, Moriyama M, Kohno H: **Development of a high-sensitivity latex reagent for the detection of C-reactive protein.** *J Immunol Methods.* 2011 Oct 28;373(1-2):63-6. doi: 10.1016/j.jim.2011.08.001. Epub 2011 Aug 26.
19. Froehling DA¹, Elkin PL, Swensen SJ, Heit JA, Pankratz VS, Ryu JH: **Sensitivity and specificity of the semiquantitative latex agglutination D-dimer assay for the diagnosis of acute pulmonary embolism as defined by computed tomographic angiography.** *Mayo Clin Proc.* 2004 Feb;79(2):164-8.
20. Braunstein GD¹: **The long gestation of the modern home pregnancy test.** *Clin Chem.* 2014 Jan;60(1):18-21. doi: 10.1373/clinchem.2013.202655. Epub 2013 Sep 11.

Hivatkozások 3.

21. Zantek ND¹, Koepsell SA, Tharp DR Jr, Cohn CS: **The direct antiglobulin test: a critical step in the evaluation of hemolysis.** *Am J Hematol.* 2012 Jul;87(7):707-9. doi: 10.1002/ajh.23218. Epub 2012 May 6.
22. Barcellini W¹: **Immune Hemolysis: Diagnosis and Treatment Recommendations.** *Semin Hematol.* 2015 Oct;52(4):304-12. doi: 10.1053/j.seminhematol.2015.05.001. Epub 2015 May 19.
23. British Committee for Standards in Haematology¹, Milkins C, Berryman J, Cantwell C, Elliott C, Haggas R, Jones J, Rowley M, Williams M, Win N: **Guidelines for pre-transfusion compatibility procedures in blood transfusion laboratories. British Committee for Standards in Haematology.** *Transfus Med.* 2013 Feb;23(1):3-35. doi: 10.1111/j.1365-3148.2012.01199.x. Epub 2012 Dec 6.
24. Abbey R¹, Dunsmoor-Su R: **Cost-benefit analysis of indirect antiglobulin screening in Rh(D)-negative women at 28 weeks of gestation.** *Obstet Gynecol.* 2014 May;123(5):938-45. doi: 10.1097/AOG.0000000000000224.
25. Yoshida S¹, Castles JJ, Gershwin ME: **The pathogenesis of autoimmunity in New Zealand mice.** *Semin Arthritis Rheum.* 1990 Feb;19(4):224-42.
26. Pedersen JC¹: **Hemagglutination-inhibition assay for influenza virus subtype identification and the detection and quantitation of serum antibodies to influenza virus.** *Methods Mol Biol.* 2014;1161:11-25. doi: 10.1007/978-1-4939-0758-8_2.

Hivatkozások 4.

1. Lequin RM¹: **Enzyme immunoassay (EIA)/enzyme-linked immunosorbent assay (ELISA)**. *Clin Chem*. 2005 Dec;51(12):2415-8. Epub 2005 Sep 22.
2. John R. Crowther: **The ELISA Guidebook** © 2001 Humana Press Inc.
3. Lin AV¹: **Direct ELISA**. *Methods Mol Biol*. 2015;1318:61-7. doi: 10.1007/978-1-4939-2742-5_6.
4. Delaunay T¹, Louahed J, Bazin H: **Rat (and mouse) monoclonal antibodies. VIII. ELISA measurement of Ig production in mouse hybridoma culture supernatants**. *J Immunol Methods*. 1990 Jul 20;131(1):33-9.
5. Aggarwal A¹: **Role of autoantibody testing**. *Best Pract Res Clin Rheumatol*. 2014 Dec;28(6):907-20. doi: 10.1016/j.berh.2015.04.010. Epub 2015 May 23.
6. Ghosh M¹, et al.: **Detection of hepatitis B virus infection: A systematic review**. *World J Hepatol*. 2015 Oct 18;7(23):2482-91. doi: 10.4254/wjh.v7.i23.2482.
7. Sun GG¹, et al.: **Early serodiagnosis of trichinellosis by ELISA using excretory-secretory antigens of *Trichinella spiralis* adult worms**. *Parasit Vectors*. 2015 Sep 23;8(1):484. doi: 10.1186/s13071-015-1094-9.
8. Islam KN¹, et al.: **Micro open-sandwich ELISA to rapidly evaluate thyroid hormone concentration from serum samples**. *Bioanalysis*. 2010 Oct;2(10):1683-7. doi: 10.4155/bio.10.125.
9. Schneider J¹, et al.: **Comparison of the tumor markers tumor M2-PK, CEA, CYFRA 21-1, NSE and SCC in the diagnosis of lung cancer**. *Anticancer Res*. 2000 Nov-Dec;20(6D):5053-8.
10. Barak V¹, et al.: **The Diagnostic and Prognostic Value of Tumor Markers (CEA, SCC, CYFRA 21-1, TPS) in Head and Neck Cancer Patients**. *Anticancer Res*. 2015 Oct;35(10):5519-24.
11. Valdés I¹, García E, Llorente M, Méndez E: **Innovative approach to low-level gluten determination in foods using a novel sandwich enzyme-linked immunosorbent assay protocol**. *Eur J Gastroenterol Hepatol*. 2003 May;15(5):465-74.
12. Jayasena S¹, et al.: **Comparison of six commercial ELISA kits for their specificity and sensitivity in detecting different major peanut allergens**. *J Agric Food Chem*. 2015 Feb 18;63(6):1849-55. doi: 10.1021/jf504741t. Epub 2015 Feb 4.

Hivatkozások 5.

13. Liang M¹, et al.: **Development of an indirect competitive enzyme-linked immunosorbent assay based on the multiepitope peptide for the synchronous detection of staphylococcal enterotoxin A and G proteins in milk.** *J Food Prot.* 2015 Feb;78(2):362-9. doi: 10.4315/0362-028X.JFP-14-323.
14. Hirobe M¹, et al.: **The use of enzyme-linked immunosorbent assays (ELISA) for the determination of pollutants in environmental and industrial wastes.** *Water Sci Technol.* 2006;54(11-12):1-9.
15. Kalyuzhny AE¹: **Chemistry and biology of the ELISPOT assay.** *Methods Mol Biol.* 2005;302:15-31.
16. Hnasko TS¹, Hnasko RM: **The Western Blot.** *Methods Mol Biol.* 2015;1318:87-96. doi: 10.1007/978-1-4939-2742-5_9.
17. Mathews ST¹, Plaisance EP, Kim T: **Imaging systems for westerns: chemiluminescence vs. infrared detection.** *Methods Mol Biol.* 2009;536:499-513. doi: 10.1007/978-1-59745-542-8_51.
18. Gassmann M¹, Grenacher B, Rohde B, Vogel J: **Quantifying Western blots: pitfalls of densitometry.** *Electrophoresis.* 2009 Jun;30(11):1845-55. doi: 10.1002/elps.200800720.
19. Gerritzen A¹, Brandt S: **Serodiagnosis of Lyme borreliosis with bead based immunoassays using multiplex technology.** *Methods.* 2012 Apr;56(4):477-83. doi: 10.1016/j.ymeth.2012.02.007. Epub 2012 Mar 3.
20. Porcario C¹: **Evaluation of two sets of immunohistochemical and Western blot confirmatory methods in the detection of typical and atypical BSE cases.** *BMC Res Notes.* 2011 Sep 29;4:376. doi: 10.1186/1756-0500-4-376.
21. Torian LV¹, et al.: **Comparison of Multispot EIA with Western blot for confirmatory serodiagnosis of HIV.** *J Clin Virol.* 2011 Dec;52 Suppl 1:S41-4. doi: 10.1016/j.jcv.2011.09.017. Epub 2011 Oct 12.
22. Buchner C¹, et al: **Anti-nuclear antibody screening using HEP-2 cells.** *J Vis Exp.* 2014 Jun 23;(88):e51211. doi: 10.3791/51211.
23. Amara W¹, Husebekk A: **Improved method for serological testing in celiac disease--IgA anti-endomysium antibody test: a comparison between monkey oesophagus and human umbilical cord as substrate in indirect immunofluorescence test.** *Scand J Clin Lab Invest.* 1998 Nov;58(7):547-54.